

Pagina 2

- ACTUALITATEA PENTRU TINERET
- La Costinești
- Filmul și istoria patriei
- Colocviile „Ștefan Luchian”
- Cărți noi

- Scriitorul tânăr la maturitate
- Lucian Vasiliu : „Poezia lui Eminescu s-a constituit într-un mare experiment pentru literatura noastră”

Pagina 3

Pagina 5

- Cronica literară de Al. Piru
- Romanul catarctic
- Opinii de tânăr critic
- Implicațiile sentimentului ; Textualism și asimetrie

- Proză de Ion Brad : Profesorul de istorie
- Poezie de Mircea Iachim și Corneliu Tălmăciu
- Patrie, iubire eternă

Paginile 6-7

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tineretului

Anul VIII
Nr. 27 (354)
12 pagini — 3 lei
Sîmbătă
9 iulie
1988

Dimensiuni creatoare ale omului nou

Orinduirea socială nouă în al cărui proces de edificare s-a împlinit — și se împlinește zi de zi, pe coordonatele ferme ale evoluției ascendente — destinul contemporan al patriei, a avut și are nevoie de dăruirea noastră, vibrînd înalt, atît în faptă cotidiană, cit și, deopotrivă, în făurirea și susținerea ideatică a unor principii directoare. Gîndirea vizionară, profund novatoare în domeniul construcției socialismului românesc, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, a afirmat concepte fundamentale ale devenirii noastre politice, istorice și sociale, a fixat aceste concepte drept luminoase repere în dezvoltarea socialistă a națiunii. Printre noțiunile ideologice tutelare care guvernează edificarea societății socialiste românești se numără și aceea de om nou, ideal uman de atîns și, totodată, ideal uman aflat în plin proces de transpunere în realitatea vieții noastre sociale.

Omul nou este, în egală măsură, arhitect și constructor al societății. El participă, într-un larg și substanțial cadru democratic de luare a deciziilor, la trasarea planurilor de viitor, la stabilirea strategiilor economice și sociale necesare pentru punerea în practică a acestor planuri. Și tot el le înfăptuiește, printr-o angajare permanentă, plenară.

Omul nou este, deci, un creator, un creator de bunuri materiale și de bunuri spirituale. Pămîntul și metalul i se supun cu docilitate în complexa acțiune civilizatoare, fiindu-i la îndemînă, însă, și puterea de a imagina frumosul în forme sensibile, de a topi în alcătuirea de cuvinte sau în carnea lemnului, a lutului, a pietrei și a bronzului sentiment adînc uman și idee inaripată. Elocvent pentru aceasta este faptul că agricultorul, muncitorul, inginerul sint, în „SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Să te ascunzi, în lan de spice, vară!

Te vei întreba, poate, tînărul meu prieten, ce legătură sau tangență va fi fiind între acest oficiu profund solitar al artei scrisului, practică monahală, o cumpănă care și are un capăt în originea, în chilia, în schitul însoțit al paginii albe și scopul, finalitatea în cristalizarea vocii unice, coerente, din murmurul nedefinit al cititorilor necunoscuți, agora, piața publică, hidra cu mii de capete — adică celălalt capăt al teribilei balanțe? Numai în această ipoteză — că scrisul tău, ca o fragilă, inefabilă ființă va da piept cu leii — hic sunt leones, nu-i așa? — și se cutremură norul, „se spărie gîndul”, cum

zice cronicarul, incit mult curaj îi trebuie inimii tale și nu mai puțină tenacitate, îndrăjire de a-l îndura în timp și a-l transfigura astfel în durată pură a struc-

rea cu celălalt (deși scrisul ca formă simbolică și proiecție a unui ego determinat, are prin însăși convenționalitatea sa prestabilită, codificată, posibilitatea con-

te arăți așa cum ești întreg și neînsuflețit de „priveștile scripitoare ce-n repezi giruri se distern” adică să dai drumul în lume nu numai la incorruptibile, magnifice virtuți, dar și la inevitabilele, omenești boli și vicii ale sufletului nostru tinjind după idealul perfecțiunii? Iată, deci, încă un obstacol inhibitor în planul ordinii morale a scrisului și care cere, poate, cel mai mare curaj din partea scriitorului : acela de a fi el însuși, de a trăi sub tutela imperativului de acțiune (citește, dragul meu poet : de a serie) astfel încît maxima voinței sale să devină legislație universală!

DAN LAURENȚIU

Ordinea morală a scrisului

turii, a ordinii limbajului estetic, pentru a trezi sentimente și reacții entuziaste în vecinătate etică a comportamentelor eroice.

Dar dacă demersul tău scriptural nu are ca intenționalitate primă comunica-

servării și transmiterii unui mesaj), ci doar a autoanalizei, a dezvăluirii treptate și neîndurătoare a tot ceea ce e omenească în tine, iarăși tenorci și zici înfiorat de spaima paginii albe : cum oare vei avea puterea și curajul să

Fulgurări

Vatră străbună

De te leagă dorul de pămînt
Viața în zadar nu se destramă,
Glia ți-e de-a pururi leagăn sfînt
Că doar ea neconținut recheamă
Glasul blind al mamei și surisul,
Veghea tatălui ocrotitor,
Bucuria zorilor și visul,
Plămădite în etern prîdvor
Frații și prietenii, străbunii,
Luna lurișată prin ponoare,
Amintirea primelor petunii
Și fiorii primelor fioare,
Cîntul ciocirlei beat de soare
Și gorunii sprijinind tîria,
Ciutele sfoase la izvoare,
Cînd se-ngîină într-un basm chindia ;
Limba, „ca un fagure de miere”,
Paralaxa unei „guri de rai”,
Un hrîsov doinind de-nemeiere
Într-un Voroneț cu cer de mai,
Tricolorul, veghea carpatină,
O coloană-n Jiu la infinit,
Un erou în floare de sulfînă,
Renăscînd la Cozia un mit.
Tot ce amintește de Rovine
Întru sacral nostru legămint
De la vatră și spre vatră vine,
De te leagă dorul de pămînt.

GHEORGHE MIHAI

Pagina 9

- Scriitori români contemporani
- Fănuș Neagu într-o fotografie serioasă

- Poșta literară — Supliment de Mircea Iorgulescu
- Ce mai scriu revistele ?

Pagina 10

Pagina 11

- Serialul nostru : Borges despre Borges
- Popasuri : Turnul Eiffel
- Tabela de marcaj

La Costinești

În zilele de 28 și 29 iunie s-a desfășurat, în Stațiunea tineretului Costinești, prima ediție a „Galei umorului”.

Gîndită ca o manifestare complexă, „Gala” — '88 a cuprins mai multe întîlniri cu publicul, remarcabile fiind cele două seri de recitaluri (în care au evoluat actori cunoscuți — Tamara Bucuceanu-Botez, Rodica Mandache, Cristina Stamate, Brîndușa Zaița Silvestru, Anda Călugăreanu, Mihai Mălaimare, Mihai Constantinescu, Gheorghe Dănilă, muzicieni — Adrian Popescu, un grup de balet de la Teatrul „Fantasio” din Constanța). Au citit schițe și fragmente umoristice scriitorii Valentin Silvestru, Vasile Băran, Tudor Popescu, Ioan Groșan, Nicolae Militaru, Aurel Storin. În prima seară s-a prezentat și o selecție de filme de scurt metraj (de animație sau documentare) realizate la studiourile „Alex. Sahia” și „Animafilm” de un grup de tineri regizori — Copel Moscu, Dan Berlogea, Dinu Șerbescu, cărora li s-au adăugat alte câteva creații ale regizorilor mai vîrstnici, dintre care amintim, aici, pe Titus Meszaros.

În cursul celor două dimineți, pe plaja din Costinești s-au desfășurat concursuri de caricaturi și desen satiric la care au participat tineri aflați la odihnă în stațiune. ● În seara zilei de miercuri, 29 iunie, a avut loc vernisajul Salonului de grafică satirică pentru tineret — ediția a VIII-a, a cărei tematică este aniversarea, în acest an, a 20 de ani de existență a B.T.T.-ului.

Teatrul

și actualitatea

Marti, 5 iulie, la Slobozia a fost organizată, de către secția de dramaturgie a Asociației Scriitorilor din București, o dezbateră asupra rolului pe care piesa de teatru contemporană trebuie să îl aibă în complexul proces de educare în spirit revoluționar a publicului, în special a tinerilor. Au participat: D.R. Popescu, Paul Everac, Ion Băieșu, Valentin Munteanu, Paul Cornel Chitic, Ionif Nașghiu, Theodor Mănescu.

Expoziție

Galeria Teatrului „Foarte Mic” este gazda celei de-a doua expoziții personale a lui Dumitru Constantinescu Viple. De o modestie excesivă, D. C. Viple este o prezentă demnă de interes în cadrul picturii așa-ziselor „neprofesioniști”. (F.P.M.).

Cabina

anului 2000

Opt absolvenți ai secției de design, promoția 1988 de la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu” au expus lucrările lor de diplomă cu tema „Cabina de camion ușor”. Dintre cele opt proiecte care fac obiectul unui contract cu Întreprinderea de

Autocamioane din Brașov pentru înlocuirea actuali cabine de „Bucchi” cu o cabină rabatabilă reține atenția lucrarea lui Nicolae Mailatescu prin armonioasa rezolvare a unor probleme de detalii tehnologice pe principii constructive moderne: forma aerodinamică, greutatea mai mică, parbrize ce depășesc normele de vizibilitate, confort, etc. Întru totul o cabină a viitorului. (F.P.M.).

Întîlnire cu cititorii

În zilele de 12, 13 și 14 iulie, în județul Vâlcea va avea loc o vizită de documentare făcută de un numeros grup de scriitori. Se va vizita sistemul hidroenergetic de la Lotru. Oaspeții vor poposi în mai multe localități ale județului, printre care și Horezu, cunoscută vatră a artei noastre populare. Se vor desfășura întîlniri cu cititorii, în cadrul cărora se vor dezbate aspecte ale relației dintre literatură și noua realitate a patriei. Vizita de documentare a fost organizată de către secția de poezie a Asociației Scriitorilor din București. Vor participa: D.R. Popescu, Constantin Toiu, George Bălăiță, Ioan Alexandru, Dan Laurențiu, Nicolae Prelipceanu, George Tărnea, Ana Blandiana, Vasile Petre Fati, Traian T. Coșovei, Nicolae Iliescu, Mircea Nedelciu, Doru Moțoc.

Cărți noi

Dintre cele mai noi cărți care-și așteaptă intrarea în bi-

bliotecile noastre: Calistrat Iloaga — *Pe drumuri de munte* (în seria „Patrimoniul”), Duiliu Zamfirescu — *Nuvele* (în seria „Arcade”), B.P. Hasdeu — *Studii de lingvistică și filologie*, 2 volume — cărți apărute sub egida Editurii Minerva; Petre Mihai Băcanu — *Flăcări sub apă* (colecția „Mărturie”) în Editura Eminescu; Nicolae Oancea — *Păsări apocripale* (versuri) — Editura Cartea Românească; Frank Geerk — *Frumoasa Petra* (povestiri în colecția „Globus”), Christopher Marlowe — *Teatru* (în colecția „Clasicii literaturii universale”) — cărți apărute la Editura Univers.

Tabără de documentare

Ieri și-a încheiat activitatea Tabăra de documentare și creație literară organizată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș în colaborare cu Comitetul județean Timiș al U.T.C. și Asociația scriitorilor din Timișoara la Șcheia de extracție petrolieră Șandra (Timiș). Participanții, reprezentanți ai cenacurilor literare timișene, au făcut vizite de documentare, ședințe de cenacul, sezători literare și au avut întîlniri cu cititorii la Șcheia Șandra, la Biled, Satchinez, Variaș.

Plastica absolvenților

În holul Palatului Culturii din Pitești își expun lucrările, demonstrînd ce-au învățat, absolvenții din acest an ai Șco-

lii populare de artă din municipiul Vernisajul a fost însoțit de un concert al cadrelor didactice și al elevilor Școlii populare de artă și ai Școlii de muzică din Pitești. Deschisă în ziua de 1 iulie, expoziția va fi închisă pe data de 20 a acestei luni. (L. Ungureanu).

Colocviile „Ștefan Luchian”

Continuă — la Botoșani, Doroboi și Agaiton — un program cultural deosebit de interesant, intitulat *Colocviile „Ștefan Luchian”*, ediția a IV-a. Lansată la 15 iunie, după încheierea „Zilelor Mihai Eminescu”, aceste colocvii ce poartă numele marelui pictor botoșănean au în program în perioada 11—26 iulie 1988, o *tabără de creație și documentare a tinerilor artiști plastici* — acțiune organizată de C.C. al U.T.C. și Uniunea Artiștilor Plastici în municipiul Botoșani, pentru ca în 25 iulie, la Doroboi, să se deschidă *tabăra de artă a sticlei și porțelanului*.

Filmul și istoria patriei

La sediul Muzeului de Istorie și Artă al municipiului București s-a desfășurat, în cadrul programului de manifestări politico-educative și culturale-artistice „Bucureștii Epocii Nicolae Ceaușescu — epoca celor mai mărețe împliniri din istoria patriei” o interesantă acțiune, „Istoria poporului român reflectată în filmul românesc contemporan”, organizată în colaborare cu Întreprinderea cinematografică a municipiului București. La manifestare au participat elevii ai liceelor industriale „Spiru Haret” și nr. 25 — metrou. Au prezentat interesante referate pe tema citată Magda Mihăilescu, critic de film și Emilia Enache, istoric de artă, după care liceenii au vizionat filmul artistic „Noi, cei din linia întâi”. (F.P. Miesan).

„Elogiu griului”

O frumoasă idee, concretizată într-o interesantă expoziție — la Muzeul Satului și de Artă Populară din București. Este vorba de expoziția cu genericul *Elogiu griului*, deschisă pînă spre sfîrșitul lunii iulie. Pot fi văzute, printre altele, originale unelte agricole folosite pentru cultivarea griului, de-a lungul timpului, pe teritoriul țării noastre. Totodată, expoziția ilustrează obiceiurile și evidențiază creații populare legate de cultivarea griului (de la Plugușor pînă la Drăgăniță, Sînzieni, Cunună, Buzdugan) atestîndu-se, și pe această cale, vechimea și adîncă semnificație a spiritualității noastre ce-și are temeiurile în muncă.

Lecturi fundamentale Povestiri duioase

Într-o vreme cînd producția literară românească era puțină, mai ales în proză, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, de profesie jurat, deschide o nouă poartă în... tradiția epicului de factură clasică. El are talentul și „ambițul” (purta o mare prețuire pentru Caragiale și tocmai de aceea intra uneori, nevinovtat, în spațiul stilistic al acestuia, fără însă a releva profunzimile pe care le atinsese, cu dezinvoltură, maestrul) de a face o expoziție de sentimente, de a lua aceste sentimente, precum o adolescentă petalele unei flori, și a le numi, rupîndu-le cu gingășie, „mă-iubește”, „nu-mă-iubește”. În liniștea unui oraș de provincie, fără impulsuri teribile ca la Gib Mihăescu, Brătescu-Voinești caligrafiază povestiri scurte ce uimesc pe Maiorescu și Ibrăileanu. Rămîne vie întrebarea: Să fi „tras clapa” celor doi critici un prozator minor precum Brătescu-Voinești? Să se fi înșelat ei cînd scriau că „d. Brătescu-Voinești se apropie de ei (Creangă și Caragiale — n.n.) prin înfățișarea firească a tot ce a rămas mai sănătos, după ameteala atitor inovații pripite, în pătura de mijloc a societății noastre” (Titu Maiorescu) și „o frază a d-lui Sadoveanu îți evocă sentimente, o frază a lui Brătescu îți spune un amănunt nou și interesant” (G. Ibrăileanu)? S-ar putea să se fi înșelat din punctul de vedere al unui cititor din deceniile trei sau patru sau șase al secolului nostru. Pentru noi cei de azi, însă, Brătescu-Voinești vine cu reîntoarcerea într-un punct nostalgic, acolo unde virtute etică este delicatetea sufletească, pusă alături de fărfașia pe care se află paharul cu apă rece și lingurița cu șerbet. G. Călinescu arăta că scrierile lui Brătescu-Voinești au făcut mult bine prin faptul că, ajunsă în școală, această literatură „vorbește ca nici o alta sufletelor tinere, fără a se cobori din zona artei”.

Dimensiuni creatoare ale omului nou

(Urmare din pag. 1)

minunata exprimare a talentelor pe care o constituie Festivalul Național „Cîntarea României”, poetul, pictorul, compozitorul.

Omul nou este animat, în tot ceea ce face și în tot ceea ce afirmă, de un comprehensiv umanism. El trăiește și muncește în profund respect și dorință de înțelegere a adevărului la izvoarele istoriei naționale, din aceste izvoare captînd șuvoiul de apă vie care îi asigură, de peste două milenii, neabătuta viețuire pe meleagurile străbune. Patriot pînă în cea mai intimă fibră a alcătuirii sale morale, tot el este cel care susține

cu înflăcărare, ca pe un stindard al unicului viitor posibil, dezideratul păcii pe Planeta Albastră, dezideratul înțelegerii pașnice între popoare egale în drepturi.

Omul nou este caracterizat de conștiință revoluționară, care, urmînd continuu împlinirea idealurilor socialismului românesc, îl ferește de osificările dogmatice ale gîndirii, îl îndeamnă la a fi om al prezentului și al viitorului prin deschiderea către acțiunea novatoare în toate sferile existenței. Semnificativ este indemnul pe care ni l-a adresat tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Expunerea din 29 aprilie 1988: „Să dezvoltăm

puternic spiritul revoluționar în muncă, în gîndire, în toate domeniile, să acționăm cu hotărîre împotriva a tot ce este vechi și perimat, a ceea ce nu mai corespunde actualei etape și să promovăm îndrăzneala noul, ceea ce se afirmă ca o necesitate a dezvoltării societății, atît în ce privește forțele de producție, cit și în știință, în învățămînt, în cultură, în întreaga dezvoltare economico-socială”. Dimensiunea creatoare a conștiinței revoluționare conferă înconfundabilă și inalterabilă specificitate omului nou, constituie modalitatea sa de a se exprima plenar în lumea contemporană.

Ce e nou la teatru Interlocutor azi George Zaharescu

Directorul Teatrului de Operetă

— Stimate tovarășe director, vă rugăm să prezentați pe scurt drumul de pînă acum al Teatrului de Operetă.

— În toamna acestui an, Teatrul de Operetă va pași în cea de a 39-a stagiune. În această perioadă au văzut lumina rampei peste 80 de premiere însumînd 68 de titluri. De o deosebită atenție s-a bucurat creația originală românească din patrimoniul căreia amintim lucrările „LĂSAȚI-MA SA CÎNT” și „LYSISTRATA” de Gherase Dendrino, „ANA LUGOJANA” și „PLUTAȘUL DE PE BISTRITA” de Filaret Barbu, „CULEGĂTORII DE STELE”, „SOARELE LONDREI”, „RĂSPÎNTIA” și „LEONARD” de Florin Coșmîș, „SPUNE INIMIOARA, SPUNE” și „VIOLETE DE PARMA” de Elly Roman, „SE MĂRITA FETELE” și „ETERNELE IUBIRI” de George Grigoriu și mai recent „EXAMENE, EXAMENE” de Marius Teicu. Paralel, în repertoriul teatrului au figurat lucrările de vîrf din literatura universală de gen, din autorii căreia amintim pe Johann Strauss, Lehar, Kalman, Zeller, P. Abraham etc. În ultimii ani și-au găsit făgașul proprie și principalele creații de musical datorate lui Bernstein, Rodgers și Loewe. Un fapt de o deosebită importanță l-au constituit și întîlnirile cu publicul de peste hotare, din U.R.S.S., Polonia, Ungaria, Luxemburg, Belgia, R.F.G., R.D.G., Italia și țările Americii Latine care a răsplătit în mod entuziast spectacolele teatrului nostru.

— Ce noutăți pregătiți sau intenționați să prezentați?

— În noua stagiune este programată premiera absolută a lucrării lui George Grigoriu (pe un libret de Nicolae Bărbătescu) intitulată „TINEREA UNUI VIS” și a cărei temă o constituie lupta pentru afirmarea teatrului românesc în Moldova. Din repertoriul clasic, ne-am gîndit la opereta „BOCCACCIO” de Suppé precum și la un spectacol de balet adresat cu precădere publicului tînr.

— Specificul operetei impune artiști compleți, care trebuie să știe a îmbina cerințele teatrului cu cele ale muzicii. Care sînt artiștii dvs. de frunte și ce tineri au șanse de afirmare?

— E adevărat ce susțineți. La Operetă condiția sine qua non a oricărui interpret este să fie și actor bun, și cîntăreț bun, și dansator deopotrivă. Cleopatra Măldoșeanu, Dorin Teodorescu, Eugen Savopol, Constanța Cîmpeanu, Daniela Diaconescu, Nicolae Simulescu, George Pănescu, Virgil Bojescu, George Niculescu și Marta Savciuc constituie generația matură urmată strîns de valorile celor mai tineri, cu mari perspective de afirmare: Simina Ivan, Rodica Lixandru Mincea, Margareta Niculescu, Rodica Truică, Laura Niculescu, Alexandru Badea, Eufrosin Daniel, Nicolae Măgureanu și Nicolae Raiciu.

— Sînt indicii că mulți din tinerii de azi gustă și genul „veșnie tînră” al operetei. Cum vedeți viitorul operetei?

— Atracția pe care o exercită opereta românească asupra publicului tînr este un adevăr datorat în primul rînd tematicii ancorate în realitatea noastră: în al doilea rînd compozitorii contemporani apelează mai mult decît în trecut la melodia și ritmica dansului modern, apropiat deci tineretului. Din aceste motive anticipăm evoluția spectacolului de operetă spre musical, ceea formă de spectacol capabil să exprime într-un mod novator ideile, gîndurile și sentimentele publicului tînr.

ARETA ȘANDRU

Lucian Vasiliu

„Poezia lui Eminescu s-a constituit într-un mare experiment pentru literatura noastră“

— Aș fi bucuros, dragă Lucian Vasiliu, deoarece ne-am cunoscut la Muzeul de literatură al Moldovei (unde lucrezi), să-mi vorbești despre cum se vede din Iași (uneori chiar din incinta acestui muzeu) poezia ta și a confracțiilor tăi?

— Dacă-mi este permis, confracții mei sînt și Homer și Dante și Villon și Conachi și Bacovia (cărui nu i-a plăcut numele Vasiliu...), confracții mei sînt și ieșeni și dimbovițeni și nemțeni și birădeni, consacrați sau nenăscuți încă...

În muzeu, poezia „se vede“ în articulațiile ei istorico-literare, de la Dosoftei la Asachi, de la poezia populară la Eminescu, de la Veronica Micle la Nicolae Labiș, în manuscrise, ediții prime (inclusiv ediția principala Eminescu — o raritate), în presă, almanahuri, antologii, traduceri (Vasile Pogor junimistul este primul traducător la noi al lui Baudelaire și E. A. Poe!), prelucrări, imitații, în dactilografe sau în cărți cu autograf.

Muzeul e o agora în care își dau întâlnire toți poeții, indiferent de program estetic, vîrstă, manieră, curent literar, număr de cărți, premii, călătorii, căsătorii (Alecsandri și Otilia Cazimir, Magda Isanos și Mihail Codreanu, Topirceanu și Păstorel etc.). Muzeul e una din fețele consacrate, exponențiale ale culturii.

Ca să nu mai vorbesc de milioanele de copii și tineri care-și fac educația estetică și prin muzele noastre!... Revenind la poezia confracțiilor ieșeni, de data aceasta, pot să spun că este valoroasă, diversă, într-un loc (Iașul junimiștilor, al cronicarilor, al unor frumoase începuturi) care obligă și stimulează.

— Nu te simți copleșit de aceste chipuri (duburi) ilustre?

— La început a fost foarte greu, începutul constituindu-l prima mea vizită, cu școala, în clasa a XI-a, la Iași (sînt venit aici dintr-un alt spațiu intracolinar, mai sudic puțin, spațiu marcat de alte nume ilustre: Cantemir, Cuza, Pârvan, Tonitza...). Atunci am luat cunoștință prima oară cu un muzeu, cu un oraș-muzeu, sub semnul celor scrise de Iorga: „Sînt români care n-au fost niciodată la Iași, deși n-ar trebui să fie nici unul, căci cine n-a fost aici nu poate să străbătă cu înțelegerea foile celor mai frumoase cronici, nu se poate pătrunde după cuviință de spiritul trecutului nostru, care trăiește în acest loc mai viu și mai bogat decît oriunde aiurea...“

Iașul, cu toate ele sale, este pentru mine, la un loc, Roma, Atena, Constantinopol, Paris...

— Ai publicat în anul 1985 un mini-roman, „Să alergăm împreună“, inculnat cu premiul C.C. al U.T.C.... Crezi că e necesar ca fiecare poet să-și folosească o parte din energiile (care ar putea parazita textul poeziei) scriind proză?

— „Să alergăm împreună“ mi-a oferit cîteva lucruri ieșite din comun (în afară de premiu): 1. tiraj 50.000 de exemplare, cifră tulburătoare pentru mine (să te știi, în absolut, prezent, pînă în 50.000 de biblioteci — particulare sau publice, citadine sau rustice, de capitală sau de provincie, de medic sau de oțelar etc.); 2. apariția ei mi-a adus scrisori de la cititorii necunoscuți, chiar și străini (corespondență de care n-am avut parte după publicarea plachetelor de versuri); 3. volumul s-a epuizat foarte repede (spre deosebire, iarăși, de poezii) și nu a mai fost plasat, într-o librărie ieșeană, deși prin titlu exista argumentul, la raftul cu cărți despre sport (cum mi s-a întimplat cu „Despre felul cum înaintez“, oferită publicului cot la cot cu cărți despre inot, box, atletism) — e adevărat, între timp, librăriile ieșene și-au schimbat în bine înfățișarea; 4. a fost cartea despre care s-a scris cel mai puțin în presă (spre deosebire de cele de versuri); 5. este volumul care solicită cel mai mult o continuare, pe care încă nu am reușit să o finaliziez.

Mai în serios: mulți poeți au scris și proză (de la Eminescu la Argehi). Recomand fiecărui poet acest exercițiu, fructuos din multe puncte de vedere. Mulți poeți au terminat prin a deveni prozatori, mai ales dintre contemporani.

— În anul următor, 1986, ai tipărit o carte tulburătoare, „Fiul omului“, mai puțin programatică, venind în mod firesc după „Mona-Monada“, ocolind într-un anume fel „Despre felul cum înaintez“... Fac acest ocol pentru a te întreba dacă un autor care tipărește trei volume de versuri — poate știi ceva (concret) despre zona înspre care va înainta?

— Uneori știe, de cele mai multe ori află pe parcurs, în final sau niciodată... Prin fiecare carte, într-un fel sau altul, încercăm, învățăm să înaintăm.

— Crezi că ai tipărit cartea esențială a poeziei tale?

— Dacă aș fi tipărit-o, nu aș mai fi continuat să scriu! Cu fiecare nouă carte am sentimentul începutului. Și al formidabilului. Acest sentiment din urmă îmi trece repede. Mă eliberez de cele vechi spre a putea propune altele noi. Continuitatea se stabilește prin discontinuitate. Cartea care sper să apară în 1989 (la 100 de ani de la moartea lui Eminescu) va fi mai ludică decît celelalte și, în același timp, mai tradițională, va fi, cred, „cartea mea de recitare“.

— Tot mai des am impresia că poezia voastră, a ieșenilor, se deosebește în mod substanțial de cea a bucureștenilor (de pildă) și se apropie prin tenta filozofică mistică de cea a transilvănenilor. Cotidianul concret pătrunde în poezia voastră anume stilizat. Plecînd de aici, aș vrea să-mi vorbești despre experimentul poetic exprimat/gîndit...

— Nu mă pricep prea bine la teoretizări, ar trebui și mult mai mult spațiu pentru o încercare de punct de vedere argumentat. Pe scurt, pot să spun că de prin 1970 încoace (la 100 de ani de la debutul lui Eminescu, în „Convorbiri literare“, cu „Epigonii“) — poate cu cîteva ani mai înainte chiar — poezia noastră și-a continuat firesc înaintarea, reluînd, deplin, legătura cu Dosoftei, Asachi, Conachi, Eminescu, Macedonski, interbelici... Nu împărtășesc punctul de vedere după care poezia celor dintr-o promoție seamănă flagrant. Fiecare promoție își are individualitățile sale, realizate

mai bine după a 2-a, a 3-a carte. Poezia lui Traian T. Coșovei nu seamănă cu a lui George Stanca (deși scrisă în București), a lui Ion Mureșan cu a Martei Petreu (deși vin dinspre Cluj), a Domniței Petri cu a Cleopatrei Lorușiu (deși vin dinspre Bistrița-Năsăud, asumîndu-și capitala), a lui Patrel Berceanu cu a lui Gabriel Chifu, a lui Ion Stratan cu a lui Florin Iaru, a Ioanei Crăciunescu cu a Denisei Comănescu, a lui Mircea Cărtărescu cu a lui Mircea Dinescu, a Magdalenei Ghica cu a Elenei Ștefci, a lui Aurel Dumitrașcu cu a Carolinei Ilica etc., etc. La început, da, exista un aer comun, așa cum un aer comun îl aveau, pe vremuri, debutanții Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, Virgil Mazilescu, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ileana Mălăncioiu, Marin Sorescu, Petre Stoica etc. (deși îi diferențiază un an sau mai mulți). De la 2-3 cărți în sus s-au născut, în general, personalitățile, și Ion Gheorghe și Adrian Păunescu, și Cezar Baltag și Ioan Alexandru. Observi că mă slujesc de nume spre a încerca argumentarea...

Același lucru se întimplă și cu poezia scrisă la Iași, după George Lesnea, Nicolae Țațomir, Haralambie Țugui. Straturi, substraturi, adstraturi. Text, subtext, metatext... De multe ori poezia de la București e scrisă de moldoveni, cea de la Cluj de olteni, cea de la Timișoara de transilvăneni, cea de la Iași de... Horia Zilieru, Emil Brumar, Ioanid Romanescu, Nicolae Turtureanu, Paul Balahur, Nichita Danilov, Mariana Codruț, reprezentînd varii topografii.

...Aș delimita experimentul autentic, fertil, de cel frivol, facil. Poezia lui Eminescu s-a constituit într-un mare experiment pentru literatura noastră, pe fondul lui Samson Bodnărescu, Dimitrie Petrino etc. Orice poet, de regulă, începe prin a imita. Apoi urmează nenumăratele experimente care duc, invariabil, la clasicizare.

Cît privește experimentul frivol, facil, el e adeseori o modă (admirabilă cartea, pe această temă, a lui Doinaș). Pe unii îi neantizează, pe alții îl fertilizează.

— Crezi că poetul profită de pe urma exercițiului critic? De ce nu mai faci critică literară?

— Marii scriitori au fost și mari spirite critice, explicite sau implicite. Eminescu s-a dovedit la fel de profund teoretician al poeziei ca și Măiorescu. Cîți dintre poeții (mai ales din secolul XX) nu au practicat, cu succes, critica literară? Poetul de astăzi este din ce în ce mai mult și bun traducător și istoric literar și filolog consolidat.

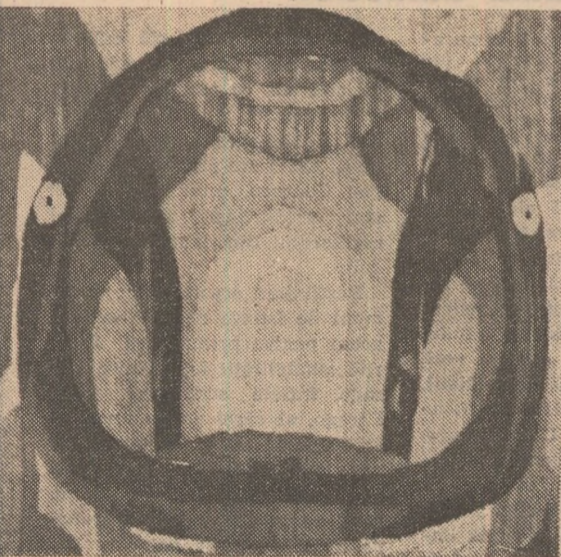
Am practicat, e adevărat, și eu exercițiile de critică literară. Ucenicia (de 4 ani) la revista studențească ieșeană Dialog mi-a fost de real folos. Ne stimula, ne coordona Al. Călinescu. De fapt, la Iași există o adevărată școală de critici și esești: Daniel Dimitriu, Al. Dobrescu, Val Condurache, Zaharia Sîngeorzan, Constantin Pricop, Ioan Holban, Mihai Dinu Gheorghiu, Andrei Corbea, Luca Pișu, George Pruteanu, Valeriu Gherghel, Liviu Antonesei, Sorin Antohi și încă alții.

Critica literară cere timp, ritm, energie, lecturi cu mult peste medie, obiectivitate. Am scris cu plăcere majoră și despre Emil Botta, Leonid Dimov, Adrian Popescu, Cristian Simionescu, dar și despre Al. Paleologu, Gheorghe Grigurcu, Petre Stoica, Mircea Dinescu, Virgil Mihai, Liviu Ioan Stoiciu etc., etc. Sper să am răgazul, cîndva, să revin.

— Mi se pare că ești unul dintre cei mai calmi poeți tineri de azi. Asta, în timp ce majoritatea colegilor tăi se agită, întocmesc clasamente etc...

— Încerc să fiu calm. Cînd am vreme, joc șah și fotbal (de regulă, pe post defensiv, de fundaș). Îmi plac exercițiile care consolidează caracterial.

Sînt apă lină. Dar apa lină, spune un proverb, e agitată în profunzimi. Sper să se întimple astfel și cu mine. Ca orice „sportiv“ (deși nu practic performanța), nu dau din coate, nu obstructionez, nu simulez. Eu, anacronicul, sînt contaminat (îmi place să cred) de olimpianismul lui Măiorescu, de dulcea sobrietate eminesciană, de buna dispoziție a lui Creangă, de rafinata ironie caragialiană. Am învățat multe și de la tatăl meu, apostol, cîndva, prin satele limbii române. De la el am deprins o anumită ortodoxie a relațiilor interumane.

Tapiserie

Agitațiile sînt deseori redundante. Clasamentele — premature și infantile. Oricum, am sentimentul că împreună, mai agitați, mai calmi, scriem o pagină importantă a literaturii noastre. Sub semnul lui Eminescu, al verticalității. Bucolici sau citadini, de luni sau de duminică...

Din punctul meu de vedere, cei care scriem astăzi ne constituim în a treia generație literară după Eminescu. Sîntem mult mai aproape de el, și biologic (100 de ani), decît se pare. Cred așadar în existența a trei generații în literatura noastră din secolul XX. Cea antebelică, cea interbelică, cea postbelică.

Din aceasta, postbelică, face parte și promoția noastră, alături de promoția Labiș (aici insumîndu-i și pe Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Virgil Mazilescu, Florin Mugur, Vasile Vlad, Cezar Baltag, Ana Blandiana etc., etc.), alături de promoția '70 (Dinu Flămind, Ion Mircea etc.).

Propun această imagine avînd în vedere faptul că generația junimiștilor cuprindea scriitori care s-au născut în ani diferiți (Măiorescu față de Eminescu, Creangă față de Caragiale), care au debutat în ani diferiți, care au murit în ani diferiți. Același lucru este valabil și pentru generația interbelică (Bacovia, Blaga, Argehi, Voiculescu, Pillat, Maniu, Ion Barbu s-au născut la date diferite, au debutat în ani diferiți etc.).

Spre a concluziona, pedant poate, sîntem prea în miezul lucrurilor spre a avea imaginea detașată a reliefului literar contemporan.

— Crezi că poezia ta este receptată la adevărata ei valoare?

— În general actul creator este receptat cum se cuvine. Sînt rare situațiile care cer „reparații capitale“... Cine e valoros nu se poate să nu se impună.

În ceea ce mă privește, mă află la 7 ani diferență de anul debutului editorial și încă mă consider un începător, chiar cu acești... 7 ani de acasă... Am debutat în 1981 (aveam 27 de ani), în aceeași perioadă cu Marta Petreu, Mariana Marin, Ion Mureșan, Florin Iaru, Ion Stratan, George Stanca și alții (de la Iași, Valeriu Stancu, Dorian Obreja, Nicolae Panaite). Veneam, majoritatea, dinspre Universitatea clujeană (via Echinox), Universitatea bucureșteană (via Cenuclul de luni), Universitatea ieșeană (via Dialog), pe fondul Colocviului național de poezie de la Iași, cînd Laurențiu Ulici a anunțat, practic, promoția noastră, valul „generația“...

Sînt în acord cu „harta“ liricii dese(m)nată de Eugen Simion (cea mai plină de miez și de relief, mai statornică în profunzimea sale), Nicolae Manolescu, Ion Pop, Al. Cistelean, Marian Papahagi, Radu G. Teșosu, Ioan Buduca, Mircea Mihăieș, Radu Călin Cristea, Valentin F. Mihăescu, Dumitru Mureșan și lista ar putea continua (nenumărați critici apăruiți în ultimii ani, de certă valoare). Avem o critică literară de primă mărime, semn că literatura română este pe miini inspirate.

Pe de altă parte, îmi exprim admirația și recunoștința față de cîteva scriitori care m-au stimulat, ajutat, într-un fel sau altul: Ioanid Romanescu (îi datoriez debutul în presă, în Convorbiri literare, 1973), Ana Blandiana, Cezar Ivănescu, N. Nițescu, Ioanichie Olteanu, Gabriela Negreanu, Mircea Sintimbreanu, Florin Mugur, George Bălăiță, Ștefan Oprea etc. E important, la începuturi de drum, să afli oameni care să te trateze drept... fiu al omului!

— Ce faci tu, zilnic, la Muzeul de literatură al Moldovei?

— Mai nou, se numește, Muzeul de literatură din Iași... A dispărut, într-un fel, nuanța provincială.

Pe scurt, programul meu e împărțit în zile de cercetare și activități culturale, iar pe de altă parte, în zile de îndrumare a grupurilor de vizitatori. Pe acest fond, activitatea mea e foarte diversă: — cîntecul literar „Junimea“ (condus timp de 10 ani de Daniel Dimitriu și Constantin Parascan, actualmente de Constantin Pricop și subsemnatul — cîntecul organizat de muzeu în colaborare cu „Convorbiri literare“, pe fondul vechilor tradiții junimiste), cercul cultural „Prietenii muzeului“, „Salonul de literatură și film“ (prin această acțiune oferim publicului adaptări, ecranizări din literatura română și străină), „Galeriile de pictură Junimea“ (unde propunem un dialog al literaturii cu artele plastice), „Prelecțiunile Junimii“ (manifestare de asemenea de tradiție, reluată într-o formulă nouă cu Eugen Simion, Al. Piru, Zoe Dumitrescu-Busulenga, Nicolae Manolescu, Edgar Papu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu etc., etc.), „Matineul de proză M. Sadoveanu“ (condus un timp de Al. Dobrescu, actualmente de Val Condurache) etc.

De reținut că de aici, de la Casa Pogor, sediul muzeului de literatură, coordonăm și activitățile de la Bojdeuca lui Ion Creangă, de la Casa Dosoftei, de la Casa de la Mircești (Alecsandri), de la Muzeul Teatrului, de la Casa Sadoveanu, de la Expoziția M. Eminescu, de la casele Otilia Cazimir, Mihail Codreanu și G. Topirceanu. În total, Muzeul de literatură din Iași cuprinde 10 obiective, cu un foarte valoros fond patrimonial.

Împreună cu colegii mei de la Casa Pogor cultivăm relația cu școlile, participăm la dialoguri cu publicul, facem deplasări, jurizăm la concursuri, ne ocupăm de donații, achiziții, arhivă, de bibliotecă, de manuscrise, de fotografii originale... Împreună cu Constantin Parascan, Dumitru Vacariu, Liviu Rusu dialogăm în permanență cu cei ce au fost, cu cei ce sînt, cu cei ce vor veni. În limba română, despre limba română, despre literatura română, pur și simplu.

— Crezi în inspirație? Dar în talent?

— Cum să nu cred în inspirație și în talent, cînd îl citez pe Eminescu: „Noi amîndoi avem același clas-căl, / Școlari suntem aceleiași păreri... / Unitul gînd oricine recunoască-l / Ce știi tu azi, eu am știut de ieri. / De-aceleiași lucruri plîngem noi și rîdem“...

VALERIU BĂRGĂU

CARTEA DE POEZIE

Vitalitatea neliniștii

Firea lucrurilor* este un titlu peste măsură de exact pentru spiritul liricii lui Florin Mugur, căutător cu înfrigurare ghidus-crispată a unui ce ascuns al lucrurilor, nevăzut și prea vizibil, în cele din urmă, reliefat — acesta fiind procedeul artistic pre-dialectic al autorului — prin alăturare neașteptată de entități definite, fiecare dintre ele într-o modalitate inefabil-aforistică. Un cititor împătimit, cum se spune, al liricii autorului și, în consecință, comentator cit de cit consecvent al acesteia, remarcă imediat că „schimbarca de față” nu este în nici un fel proprie acestei poezii. Dimpotrivă, Florin Mugur din momentul în care s-a găsit pe sine (și s-a găsit repede, după câteva dibuieli atât de explicabile, plasându-le în contextul istoric!), se completează de la o carte la alta pe sine, ciștigând în adincime, prin iluminări de mereu alte fațete, care comunică simpatetic și complementar cu cele revelate de plachetele anterioare. Este vorba de o poezie a unei vitalități nevrozate, cu alte cuvinte, a unei vitalități de o siguranță de sine uluitoare, ireproșabilă, spectaculoasă chiar, dacă nu ai percepe o anume crispare în felul în care e dus gestul (liric) până la capăt. Eul poetic, cu alte cuvinte, merge pe sirmă, cu dexteritatea unui artist, cu evidente atuuri de acrobat, dar aidoma unui Harold Lloyd atotmarcat de metehne native, care îi întârește vitalitatea și virtuozitatea în afișarea ei, ori, mai potrivit în context, în exploatarea ei lirică. Pe de altă parte, lirismul se manifestă la Florin Mugur într-un chip capricios — discontinuu, însă sunetele lipsite de rezonanță intră într-un bine cumpănit „aranjament” cu acelea prea mustinde de lirism. Poetul este uneori, ca să mă exprim mai fățiș, „sters” într-un mod inspirat tocmai pentru a face loc cum se cuvine versurilor, sintagmelor, secvențelor, strofelor esteticește roditoare, cum se întimplă adesea și în **Firea lucrurilor**, carte pe care comentind-o, îl comentezi totodată pe Florin Mugur în ansamblul creației sale. Aceasta fiindcă, cum am spus-o deja, mereu este vorba de poet care apare cu o nouă carte de poezie aflată într-o strictă dependență și continuare în raport cu cele precedente, iar nu de o plachetă care, ea, l-ar rezuma pe scriitor. Acesta din urmă se exprimă dind mereu la iveală alte forme de relief dintr-un spațiu (univers liric) previzibil oarecum, la modul teoretic, dar practic mereu „aruncat în scenă” într-un chip neașteptat. Una din „temele”, reluată și accasta, din cărți anterioare ale autorului (dar Florin Mugur are darul de „a nu bate apa în piuă”, ci de a rămâne eclatant prin nota inedită pliată pe o anume consecvență tematică) este aceea a figurii pseudo-terifiante a balaurului. Vom găsi, așadar, jalnic-melancolicul și atât de nobilul monstru în deplina lui inofensivitate ostentivă, aidoma distinselor flori de seră de o paliditate exanguă, din **Ghepardul** lui Lampedusa, balaurul ce va să-și înfășoare cu înduioșătoare fulare cele șapte gituri ale celor șapte capete ce nu au făcut vreodată vreun rău, ce nu au putut și, ceea ce e mai important, nu a avut vreodată în intenție să facă vreun rău. Vom regăsi expresivul tremurat tonic-nevrotic al liricii lui Florin Mugur, care îl irita pe un exeget prea puțin dispus, (inclinat) spre comprehensiune a specificului acestei poezii. Firește, că whitmanianul strigăt zgomotos decorativ în fața munților, al junelui poet Florin Mugur, e databil istoricește, dar vitalitatea, exprimată atunci prin modalități factice, o regăsim acum adusă înaintea ochiului nostru lăuntric prin

mijloace fuzionând cu substanța intimă a cului poetic, și, tocmai de aceea, inspirate.

Regăsim, firește, crisparea, nevroza, teama, bițiala interioară (am folosit acest cuvint fiindcă, iată, el exprimă cel mai potrivit un dat de fond aparte), de a nu jigni și de a nu fi jignit, de a nu cădea într-o anume jenantă și angoasantă inoportunitate. Atenție, însă, nu este vorba doar de o stare de spirit existențială, ori de una de sorginte ca exclusiv morală, ci și de una de factură stilistică. Se simte (deși textul este de o opacitate elocventă, dacă formula-lă e permisă) pe acest plan o teroare din adincuri a subiectului poetic este tocmai aceea de a nu se exprima greșit. Din această pricină poezia în clarele, definitivele ei enunțuri ferme de cititorului experimentat o inefabilă senzație de elaborare nesfârșită. Nu însă una (fac aici supoziții asupra „atelierului de creație”, fără nici un fel de confirmări ale autorului, care e dintre aceia care scriu și sint prea puțin dispuși să explice cum scriu, cum au ajuns la produsul artistic finit etc.) rezultată din corijări, „stilizări” a unor „segmente” ale textului, ci gândire a lui înfinit-minuțioasă, în etape premergătoare momentului redactării, în așa fel încit cind sintagma lirică este „azvirlită” în pagină, ea e pe de-a-ntrégul coaptă și ireproșabilă, perfect descifrabilă în planul aparent (cu alte cuvinte, pentru cititorul cu pretenții obișnuite), dar ciocotind în adincuri, grație unui ce demonstrabil analitic pe ample spații, potrivite, să zicem, eseului monografic și, în ultimă instanță — cum se cuvine, dealtfel, în cazul poeziei substanțiale, neclintite în gravitatea interogațiilor ei profunde — de nedemonstrat. Iată, voi reproduce câteva secvențe pe care le culeg de ici de colo și pe care ar fi trebuit să le comentez copios, în necesarele spații ample în prezumtivul eseu monografic amintit. Toate aceste definiții (poezia lui Florin Mugur are această particularitate: nu știu de ce, cind vrei să citești te tot simți indemn să te „întinzi” într-un prelung comentariu care se tot pune în cale, în textul critic, actului de citare propriu-zis) au o trufăș-inghetată amărăciune, o hazliu-nedumerită siguranță de sine. În ceea ce privește alăturările de segmente aforistice, alonja vizionară este uneori atât de extinsă și cabrată totodată, încit tale răsufierea. „**Firea orelor în care nu poți serie nimic / firea degetelor intepenite**”; „**frunze pășose depărtat / pe aleile mult prea celebre / clinici de oncologie**”; „**Iar tu acasă întrebându-te : cum o mai duce inima dintr-un poet sfârșit?**”; „**dar seufița roșie cind lupul îi mănincă la două zile o seufiță plină de globule roșii**”; „**eu care nu mai sint în stare / niel măcar să stau atirnat / de fulgul de zăpadă ce se prăbușește din ceruri / urias / îngroșându-mă**”; „**să scrii / în cinci minute / un poem // în cinci minute / cit îi trebuie ursului să mănince / zmeura cu tufă cu tot / lingindu-se pe buzele lui de urs**”; „**imperiu e un muget lung de seară**”; „**o, curind, curind, ziua mirifică în care vei scrie primul poem**” (aceste ultimele două „decupaje” arată că Florin Mugur posedă forța, atât de rară, de a redacta excelente — chiar dacă ele n-au fost concepute propriu-zis ca atare — poeme într-un vers); „**poetul slugarnic și mizer aruncându-mi de la înălțimea cancerului care-l ucidea o privire măreață**”; „**abia înaintez / abia reușese să fac un pas-doi / un elefant bătrîn printre daci galbene și mingi // viața mea încetănește mersul lumii**”.

Poezia lui Florin Mugur însă accelerează capacitatea noastră de a percepe (cu susținută vitalitate!) porozitățile stresante ale existenței.

VICTOR ATANASIU

* Florin Mugur — **Firea lucrurilor**, Cartea Românească, 1988.

CARTEA DE PROZĂ

Un drum rațional*)

Aprofundind semnificația dependenței obsesionale față de condiția sa orfelină, prin recursul la identificarea circumstanțelor paternale, locotenentul Măleanu are revelația capacității ei stimulatoare în descoperirea straturilor profunde ale conștiinței. Vasile Preda, autorul adică, simulează dominantă problematicii explicate a personajului pentru a o consacra pe cea a (filosofului) psihologului subtextual. Drama singurătății originare, neavind o constituție procesivă, este adaptată ritmurilor interioare ale personajului, investigațiilor autoscopice ale unei ființe bintuite de o tropicală vegetație existențială, printre hățiturile căreia încearcă să-și „paveze” un drum rațional, eliberator. Autorul este tributar, sub aspect narativ, tehnicilor moderne de structurare romanescă, ilustrate prin sincronizarea, interferarea sau autonomizarea planurilor epice. Povestirca disociază două planuri mai importante legate de investigațiile locotenentului Măleanu în stabilirea originii sale și, respectiv, de reconstituirea trecutului, centrată asupra destinului tatălui său, căpitanul Măleanu. Cea de-a doua povestire asigură eficiența celei dintii, fără prestigiu în organicitatea viziunii de ansamblu, sub raportul adevărului genetic care normalizează parțial viața personajului, eliberându-l de continutul nevrotic al sentimentului de înstrăinare. Căpitanul Măleanu este surprins în ipostazele unei duble iubiri. Mai amplă este idila cu Ana, o contesă prezentată în linia unui bovarism de cea mai bună croială, care îi destăinuie căpitanului, într-o epistolă de penitență, impulsurile sentimentaloid-caritabile dintr-o căsătorie anterioară, din care a rezultat un copil (sora locotenentului Măleanu). Căpitanul își reprimă dragostea pentru contesă în numele unei sensibile exigențe morale, atașându-se de Alexandra, o țărăncă care va da naștere eroului principal, viitorul locotenent Măleanu. Epicul nu oferă particularități stilistice deosebite, relatarea e curgătoare, tranzitivă, oferind în schimb imagini plastice, de atmosferă, în secvențele descriptive unde poetizarea limbajului e relevantă pentru talentul și sensibilitatea autorului. Planul cel mai ambițios al romanului este însă cel teoretic, estetic, reflectând un impunător spectru existențial, autorul polarizând în laboratorul său de investigație psihologică, (o psihologie a existenței) tema singurătății, a morții, a inconstiențului, a fatalității, etc., orientate spre sine. Introspecția și considerațiile filosofante devin scop în sine chiar dacă pornesc de la psihiza descendentă obscură a personajului. Interesante sint textele acreditate de monologul unui personaj fictiv, Marius, sugerind obiectivitatea unui alter-ego, cerebral, corectiv, centrată spre condiția anxios-interogativă a conștiinței locotenentului. Nu pot fi însă trecute cu vederea vicile de formă, unele considerații aforistice disolutive, glosa nestăpinită, cu ramificații tautologice, practică în ambianța unor complexe psihotice, ca și tendința de intelectualizare a limbajului, cu accente hiperdocte, profesat nu doar de Marius ci chiar de locotenentul Măleanu pe care autorul îl înscrie la facultate pentru a depuriza inadvertența ce ar putea decurge din supralicitarea spiritualului. Citez: „Datoria e un concept ce tine de domeniul nonlibertății”, (considerație banală dar și revendicabilă întrucit datoria, prin opțiune, necesitatea personală, poate crea sentimentul libertății). „Rationalitățile confirmă doar prejudecățile emoțiilor, nu și emoțiile”, (formulare obscură). „A iubi cere și mai mult : cunoaștere, asumare și identificare într-o aceeași unitate”, (truism didactic, vag, impersonal). „Căci multe din trăirile mele semănau a singerare, a boală veche, sortită nevindecării”, sau „îmbolnăvindu-mă, otrăvindu-mă și alunghindu-mă liniștea”, (lamentări tautologice, parazitare) Sint însă păcate minore care nu depreciază valoarea romanului.

DORIN MĂRAN

*) Vasile Preda — Acest trecut a fost cindva viitor, Ed. Militară, 1988.

O însemnare a lui Gala Galaction

Se cunoaște, din **jurnalul** său, dar mai ales din amintirile și memoriile contemporanilor că omul și scriitorul Gala Galaction manifesta o mare și devotată pasiune pentru tot ceea ce înseamnă efort creator. Anii adolescenței și ai tineretii l-au marcat pentru totdeauna. Era un cărturar dominat de un ascetism profund. Lecturile succulente și, adeseori, dificile i-au consolidat atașamentul față de toți cei ce scriau sau interpretau operele literare și nu numai literare. Raporturile sale cu mai tinerii sau mai vîrstnicii confrăți au fost, permanent, de o perfectă cordialitate. Fără nici un fel de ipocrizie se simțea solidar cu ei în orice fel de situație. O mărturie a excelentei relații existente între el și Coca Farago (n. 1913 — m. 1974),

scriitoare dotată și bună camaradă, o constituie misiva ce urmează: [București], 13 martie 1938, **Celebritate mică, Iată stebila mea de ghiocci pentru sărbătoarea scumpei noastre Elena Farago. Dacă poți să întirziezi pînă joi-vineri și să nu expediezi aceste pagini ale mele, atunci află că joi voi fi iar, aici, la Fundație. Și atunci — copiază, te rog, la mașină, ceea ce am scris și dă-mi puțința să controlez. Dacă ești grăbită, trimite paginile mele așa cum le vezi. La revedere, joi. G. Galaction]. E de precizat că fiica scriitoarei Elena Farago, Coca Farago, a făcut parte din personalul biroului de presă al Fundației în răstimpul 1937—1940. Aici a avut ocazia să cunoască o sumă importantă de poeți și prozatori de care s-a simțit în chip nemijlo-**

cit atașată. În această calitate îi scrie Gala Galaction rindurile de mai sus ce merită, firește, să facă parte din acea exhaustivă biobibliografie ce de mai mulți ani o are pregătită Gheorghie Cunesco, unul dintre cei mai credincioși discipoli ai scriitorului din cimpia Burnasului.

Restitularea acestui mic document de istorie literară se face acum pentru prima oară datorită amabilității lui Mihnea Farago, fratele scriitoarei Coca Farago, al cărei destin uman și scriitoricesc invită la o minuțioasă investigație. E momentul ca această scriitoare să-și ocupe locul ce i se cuvine în literatura feminină de la noi.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte de LINU

Vasile Zamfir, **Tainele iubirii**, Editura Albatros, 1988.

În poezia lui Vasile Zamfir apar și alte ipostaze ale dragostei decit cele consacrate.

Romanul catarctic

Cronica literară

de AL. PIRU

Numărul trecut al revistei noastre a consemnat lansarea la Piatra Neamț a romanului de debut al lui Vladimir Tescau, **Palimpsest** (Cartea Românească, 1988), la care au luat parte, între alții, criticul Cristian Livăscu și prozatorul Mircea Nedelciu, colegul de facultate al debutantului numit pe atunci Buruiană, dacă e permis să divulg, dar nu se știe nimic despre noul scriitor care se apropie de patruzeci de ani. Numele Tescau vine de la localitatea Tescau, județul Bacău, acum important punct turistic prin casa muzeu George Enescu.

Pot spune de la început că **Palimpsest** este o carte matură, bine scrisă, ca de cineva care cunoaște normele prozei actuale, așa zisa inginerie de text. Vreau să spun că romanul textualiștilor este sau trebuie să difere de cel de până acum, să fie cit mai greu de înțeles din toate punctele de vedere, să-l citești cum ai vrea să reconstitui de pe un pergament scrisul inițial șters peste care s-a așternut altul (**palimpsest** = răzuit din nou, dar pe franțuzește **gratieur de papier** înseamnă scriitoras). Fapt este că Vladimir Tescau face totul ca textul romanului său să fie dacă nu în întregime ocult, dificil, inteligibil numai pe ju-

mătate și după o lectură repetată. Mai întâi nu putem afla locul sau locurile întâmplărilor, deoarece sînt notate doar prin inițiale sau prin nume de locuri greu de identificat, în general nefigurînd pe hărți, precum: Goian, Șendreni, Audia, Cosmeni, Mestecăniș, Ilăpița, Pocni, Negura. Nu există nici un detaliu în roman care să ne îndrepteze că este vorba de Obcina Mestecănișului și de regiunea Dornei, afară de faptul că e folosit uneori cuvîntul munți. Și mai complicată este cheștiunea personajelor. Protagonistii ar fi doi frați, desemnați și ei prin inițiale (familia P.), Daniel P. și Paul P. Frații (din care primul, Daniel, s-a fixat în Capitală) se întîlnesc și-și povestesc (lămuresc?) incidente prin care au trecut, legăturile cu diverse femei, fără să ni se spună care e situația lor actuală (Daniel vrea să țină la curent cu peripețiile prin care trece pe o Iulia). Daniel a fost incurcat, așa s-ar înțelege, cu Anca (Anamaria, Mariana), soția inginerului Emil Grigoras, mama unei fetițe, Magda, și care ar fi sfîrșit înecat. Celălalt, Paul, a fost însurat cu Dora, sora arhitectului Tudor Necula, care a născut un copil mort, a fost înșelată de soț cu o misterioasă Maura, s-a rănit într-un accident și a decedat tocmai cînd credea că se vindecă. Amîndoi frații au deci pe conștiință cite o femeie. În plus Emil a ucis la o vîntoare fără intenție, arma s-a descărcat singură, pe omul chie al uzinei I.D.M.S.D.H.C.L.P., Toader Zahir. Afară de aceștia mai figurează în **Palimpsest** cu roluri minime: Adrian Caba cu soața sa Lilia, juristul Petre Danciu, pictorul Petru Diaconu cu soția sa Adina, Eugen Mares, șef de fermă, Virgil Pancu-Gil, Mițu Papafil, Dinu Radomir, Doina Vremir cu soțul, alți bărbați precum Dorin, Matei, Nic și alte femei precum Cașmen, Dorina, Florentina, Irina, Jeny, Mihaela, Nicoleta, Oana, Rica, Tamara și Tania. Personajele iau parte la un revelion și autorul

oferă cititorului în caz că acesta nu s-a recunoscut nominal în vreunul sau vreuna din ele, fiind cunoscut obiceiul de a se căuta sub ficțiune realitatea, să imagineze noi cupluri decît cele indicate și alte relații decît cele narate de autor sau direct de eroi, uneori prin intermediul unor scrisori. Probabil spre a nu fi învinuit de frivolitate, autorul își plasează personajele principale în situații dramatice. În cazul lui Daniel, trădează femeia, în cazul lui Paul, bărbatul. Cele două cupluri se destramă în amîndouă cazurile prin moartea femeilor. Dar cum? Autorul relatează faptele în așa fel, încît orice deducție e hazardată. Ordinea expunerii nu e cea cronologică. Să cităm ultima pagină a romanului, epilogul: „Iulia îl aștepta în gară. Nu mai știuse nimic de el pînă cu o zi înainte, cînd îi dăduse telefonul acela. Nici măcar nu-și ceruse iertare. La început fusese îngrijorată de dispariția lui, dar, după ce a vorbit cu el, s-a infuriat. Îi bătu inima tare de tot cînd îl zări coborînd (și îi fu puțin ciudă; ar fi vrut să-l primească detașată, cu mai multă răceală). Se îndreptă fără grabă spre el, străduindu-se să nu alege. Se înșelase. L-a confundat cu un călător oarecare. Zăbovi încă zece minute, toată lumea coborî și trenul rămase pustiu. Merse încet de-a lungul vagoanelor, privind la cei doi lucrători care izbeau cu cite un ciocan greu în arcuri, verificîndu-le rezistența. Acasă așteptă lingă telefon. Nu primi vreo veste. Nici atunci și nici în următoarele două zile. Dînd un aviz în orașe, se prezentă Paul, care însă nu știa nimic. Îl condusese la gară. În oraș îl întîlni pe Tudor. — Paul, ai auzit... Anca... Se uită în ochii lui Tudor. Simți că-i fuge pămîntul de sub picioare. În mîntea lui, gîndurile se-nvîrtuie ca la ruletă, căzînd numai pe negru. Ce s-a întîmplat... ce s-a întîmplat... ce s-a întîmplat... Emil? întrebă. — Emil. Din ziua aceea, despre Daniel nu s-a mai aflat nimic. La

vreo doi ani, cineva i-a spus lui Paul că l-ar fi zărit în Capitală. Nu era sigur, totuși, că el fusese: cînd să se apropie, l-a pierdut în mulțime. Poate să fi fost un trecător ca oricare altul. Un trecător“.

Ce ar înțelege de aici un cititor care, după lectura citorva pagini de la început, s-ar uita la sfîrșit să vadă cum se termină istoria? Ar citi mai departe cartea ca să urmărească intriga? Cu toată greutatea reconstituirii întâmplărilor reale peste care s-a așezat textul nou, literatura, recunoaștem că nu-i lipsește lui Vladimir Tescau capacitatea investigării și reprezentării pasiunilor omenesci, că are de asemenea o filozofie a viciei ca aceea din pasajul unde apare cu modificări celebra maximă a lui Pascal: „Le coeur a ses raisons que la raison ne connait pas“. — „În cele din urmă rațiunea va triumfa. Va veni o împărăție a libertății (împărăție... hm... meru mentalitate asta feudală a limbajului). — Da, dar prin rațiune eu mă împotrivesc afectelor. Cum afectivitatea este izvorul energiei — chiar și al energiei creatoare —, nu înseamnă să-mi reduc tot mai mult puterile? Gîndul singur e sterp, ca o cloșcă moartă pe ouă. — Rămîne de văzut. Istoria trece prin succesive năpîrliri. — Istoria trece, oamenii rămîn. E ceva în oameni care nu se schimbă, în ciuda faptului că... Dar asta înseamnă fatalitate. L'Histoire a ses histoires, que la raison ne connait point“.

Sigur sînt și alte idei, în romanul **Palimpsest**, de pildă că atunci cînd nu trăiești, ești trăit, că orice lucru sub timp evoluează și după ani și ani ai senzația că dăinuie amintirea a ceva ce nu mai există de mult, că luăm din trecut numai ce ne convine, din univers numai ce ne place etc., etc. Ideea eroului principal e că toată povestea sa n-a fost decît o încercare de a se elibera de vină, a fost un scop catarctic.

Opinii de critic tînr

Implicațiile sentimentului

Subiectul romanului „Sortiți iubirii“ (Ed. Eminescu, 1988) al prozatorului Tudor Octavian, a-parent simplu, lesne de înțeles, este inclus, ca problematică majoră, în generoasa sferă a eroticului, a cărei sentință este celebrul, de acum: „Dacă dragoste nu e, nimic nu e“. Aceași fatalitate necesară, în afara căreia nu există sens, este dominantă și în paginile de față. Un critic al unui ziar de provincie, aflat la o vîrstă-chie a maturității (45 de ani), fost strălucit student, trăiește brusc, acut și simultan senzația ratării în profesie și a eșecului în iubire. Trei ar fi, deci, coordonatele majore ale romanului. 1) **Obsesia timpului** — o modalitate de recuperare a trecerii lui fiind clasică „metodă Proust“, doar că aici madlena s-a degradat într-un biscuit vinturat prin ceaial de mentă. O madlenă, după cum explică și eroul, este, „o prăjitură“. O inmoi în ceași și astfel dai timpul înapoi“. 2) **Obsesia compromisiului în profesie**, în detrimentul activității valorice: „Sînt... o mașină de redactat texte. Dispun de un număr limitat de programe, nu le confund niciodată, fiecare cuvînt merge la locul lui, un loc dinainte stabilit“. Conflictul declanșat între realitate și aspirație se rezolvă prin brusca și energică decizie de a-și expune părerile autentice, și nu cele contrafăcute. „Am să mă duc de mină pe mine insumi unde îmi va cere conștiința“. 3) **Obsesia iubirii**, resimțită ca necesitate. Iubirea devine un sentiment care bulversază ordinea firească a existenței, sucește firul conștiinței și dă complexitate cotidianului. „Înainte de a apărea Vera, trăiam numai adevăruri simple, lucruri cu început și capăt, veri toride și ierni cu zăpezi, iubiri subline și uri discrete“. Sentimentul erotic este un dat necesar, o implicabilitate a destinului, titlul romanului fiind, în acest sens, revelator. Drumul spre împlinirea nevoii de iubire devine, implicit, un drum de purificare a conștiinței. Pentru a putea ajunge la libertatea de a-și asuma conștient și deplin iubirea pentru ireala (și neconvingătoare, ca personaj) Vera-Ioana, eroul trebuie să dea la o parte „crusta“ de suficiență, de inerție „provincială“, care a acoperit străluci-

rea entuziasmanță a „artistului la tinerete“. Vera este tocmai, simbolic vorbind, o proiecție a tineretii în prezent („Figura mea îți amintește de mine. Am fost colegi. Cu douăzeci și cinci de ani în urmă“). Descoperirea sentimentului presupune redescoperirea identității inițiale. Trăirile obsesive ale protagonistului produc situații duble. Este exasperat între conștiința interioară a compromisiului și adulația unui cititor „inocent“, croitorul Scdecariu, de pildă; pendulcază între tristețea „Caterina“ și confuzia „Vera“. Idila cu Caterina — mamă, cu ten virgin, a patru copii — este doar „confuzia dorinței cu realitatea“, sortiță dinainte eșecului. În „cazul“ Vera — iubirea este virtuală, în stare latentă, dar „mecanismul“ odată declanșat (prin apariția Verei în biroul de redacție) nu mai poate fi oprit și nu ține de logică: „Merg prin urmare pe drumul știut, mă las în seama reflexelor formate de-a lungul a douăzeci de ani de slujbă, e soluția logică a unei istorii bazate de la un capăt la celălalt pe logică și, numai cînd mă trezesc în fața casei Verei cu degetul pe butonul soneriei, îmi dau seama că unele lucruri nu vor putea fi explicate nici odată“.

Este interesantă modalitatea de expunere. Evitînd cu grijă orice intervenție cu iz melodramatic, autorul alege ca tonalitate protectoare ironia. Avînd în vedere că relatarea este făcută la persoana I, sau altfel spus, narațiunea este dominată de personajul-narator, ironiei i se alătură și autoironia. Intenția parodică și cea ironică par a alcătui o cuirasă, pelicula care acoperă substratul de sensibilitate, de vulnerabilitate a unui sentimental.

O parte de sine stătătoare este repovestirea procedurii de construcție a unei cronici comandate. Ironia cu care sînt discutate modalitățile compoziționale și comentariile obiective, reci ale cronicarului fac din aceste citiva pagini un adevărat pamflet-eseu despre recenzie: „...Iată ce titluri frumoase au inventat cronicarii lumii. Cuvînte de dirvală, tocite în toate redacțiile planetei, călitate în lupte de toate mărimea. Iulite și îndrăgite în aceeași măsură“, etc., etc.

Apărută în colecția „Romanului de dragoste“, cartea lui Tudor Octavian este o poveste de iubire, ale cărei implicații, însă, vizează nu numai necesitatea sentimentului, dar și „condițiile“ de existență ale acestuia:

redescoperirea unei integrități a personalității, prin recitigarea „timpului pierdut“ și, implicit, prin redobîndirea stării de linișete“.

DELIA DUMITRIU

Textualism și asimetrie

„Revenirea la fapte se definește proză“ (un leit-motiv). Gheorghe Crăciun a (mai) produs (o dată) **textul**. Nu este vorba de un „roman“ (o asemenea indicație paratextuală lăsește cu desăvîrșire), ci de o **Compunere cu paralele negate** (ed. Cartea Românească, 1988; lector Magdalena Bedrosian; coperta autorului). Provoacarea este evidentă chiar din titlu; indicînd polemic/parodic pe de o parte supunerea materiei narative printr-un colaj de tip textualist (tehnică de pe acum aproape gramaticalizată!) și pe de altă parte fragmentarismul **volt asimetrie** ce guvernează, ca regulă a structurii de adîncime, setul de reguli aleatorii de organizare „epică“. Construcția în sine este, mai ales din această perspectivă, improșabilă, iar tăieturile în carnea fragedă a nenumitului roman (eseu romanesc apropiat și el de tipul **mixte** al lui Jean Ricardou) sînt executate cu finețe. La rîndul său, ideea de **joc** al perspectivelor și atitudinilor naratologice, practică de dezinvoltură de autorul „autorului“ Vlad Ștefan (revenit din epopeea „juristică“ **Acte originale Copii legalizate**) și impusă lectorului

ca un **suspense** bine controlat (acesta devenind și el un **următor** **urmărit**), este teoretizată într-una din (prea?) numeroasele secvențe **meta** ce concurează fagocitar materia „pro-priu-zisă“ a cărții: „Oprirea din lectură mi s-a părut întotdeauna un fel de trecere dintr-o lume în alta“ (p. 182). De fapt, întreaga construcție ridicată de acest caligraf în filigran care este Gheorghe Crăciun este guvernată de legi ale mișcării, deplasările pe spații mici fiind alternate într-un dozaș savant cu devieri în unghi drept, deloc stridente.

Pretextul îl constituie „romanul de dragoste“, tratat aici ca obiect de studiu, iar scopul, mai mult sau mai puțin ascuns al acestui demers, îl constituie alcătuirea unui bun manual (mergînd pînă la compromiterea intenționată a convenției), conținînd, alături de teorie implicită și explicită, și cuvenita antologie de texte pe o temă dată. Dacă motto-ul volumului este preluat din Longos („Iar nouă ajută-ne zeul să scriem iubirile altora cu gîndul senin“), finalul său (o abuzivă trimitere la un cunoscut roman contemporan) și, totodată, al celei de-a patra epure la **Dafnis și Cloe**, propune o aserțiune care să contureze semicerul astfel deschis: „Căci nimeni n-a scăpat cu totul și nu va scăpa vreodată de dragoste, cit va fi frumusețe în lume și ochi care s-o vadă... și mină s-o (de)serie și alt ochi care să descrie descrierea, sîntem tentați să adăugăm după parcurerea celor peste 300 de pagini ale acestei niceicum extravagante aventuri a in-scrisului. Epura (practic, cele patru secțiuni ale ei — însemnate gro-

cește, alfa, beta, gama, delta, și insinuînd **a b c... d-ul** protoromanului de dragoste) la Longos constituie epura implicită a altei epure, cea proiectată de personajul — scriitor — narator Vlad Ștefan (deci, cum arată și titlul primului capitol, **Alte copii legalizate**), protagonistul din **O sută optzeci de minute**, relevîndu-se astfel principalul subansamblu meta-textual al cărții („O sută optzeci de minute. Timp în care ai putea citi un roman. Sau ai putea scrie o proză scurtă“, p. 163). Pe una din paginile carnelului de buzunar (obiectul **N.I.I. 298/76K 51 lei 2,50**, ce servește drept jurnal și/sau bază documentară), teoria rescrierii amintitei pastorale în proză se află expusă la vedere: „Rescrierea romanului lui Longos s-ar putea îndepărta mult de textul original, dar ea ar trebui să folosească, ca pe niște cărămizi vechi într-un zid nou, și propoziții, fragmente din traducerea lui Petru Creția. Am recitat pasajele rămase din Empedocle (...) De avut în vedere, de asemenea, **Imnurile ortice**, fragmente din Aristofan, Sofocle, Mimmerm, Aleman și alții (...). Citări, ușor adaptate la spiritul textului meu, integrare discretă, unde se poate, în pasta povestirii. „Ah, voi vîntători de plagiate, iată ocazia!“ (p. 181). Nici un secret! De altfel, citova rînduri mai jos este citat Valéry (eroul **Medotei lui Leonardo**, nu-i așa?): „Orice operă este opera mai multor lucruri decît a unui autor (...). Nu inventăm decît ceea ce se inventază și vrea să fie inventat“. Epura lui Longos (și, cum am afirmat, epura epurei romanului-romanului lui Vlad Ștefan) nu reprezintă însă act de simplu colaj, de asociere a cioburilor izolate păstrate de la antici într-o nouă piesă de ceramică (roata olarului home-ric!). Autorul brașovean vizează o modificare calitativă a structurii protoromanești din **Dafnis și Cloe**: „Dacă ar scrie cineva o parafrază la textul lui Longos (și în fond de ce n-aș încerca eu acest joc cit se poate de agreabil?) ar trebui să aibă în vedere în primul rînd un adevăr de multă vreme știut: iubirea transformă lumea din jur, simțurile devin mai proaspete, senzațiile mai violente, reprezentările mai vii. Lumea celui care iubește are altă culoare, alte dimensiuni decît lumea omului obișnuit“ (p. 180). Un principiu pe care autorul „autorului“ nu întîrzie să-l aplice în proză mai cu seamă în noul text rezultat, dar nu numai acolo, întreaga carte fiind bintuită de o delectantă calofilie a tehnicii scrisului.

DAN-SILVIU BOERESCU

Moisei

Corpul lor...
Mii de corpuri trimise sub glie
A fost intrerupt de gloanțe, cuțite,
sălbăticie

Să crească...
Să se regăsească prin ani, secolii...
Ei...
Eie s-au aciuat la rădăcina pomilor...

Pe acolo, din mirifice ape...
Cîntă prin rod...
Pre limbă română : iubire de ură,
iertare de rău...
Doine, hori înfrățite, psalmi, imne,
cînturi de drag
Încercînd să scurteze hidra ce încă...
Se mai arată din riuri...
Corpul lor...
Măr aurii în mîini de COCON.

DAN BODEA

Poeme de

Mircea
Ichim

Trăinicie

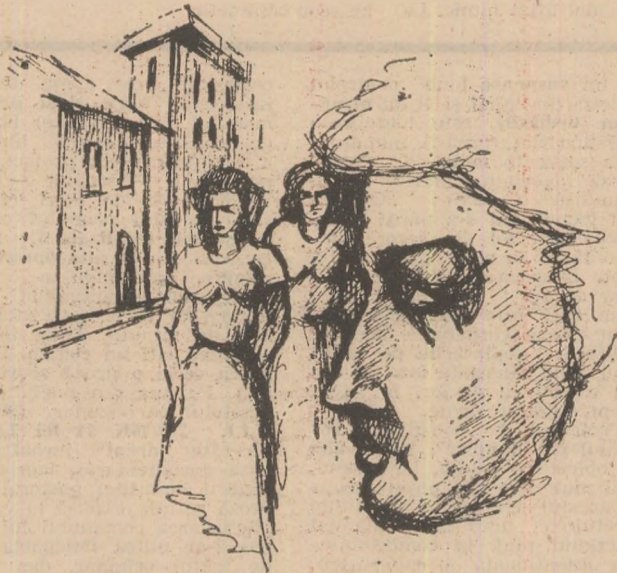
Freamăt roșu de nai pe-o gură de rai,
Pîlpiie-n floare miere și sare,
Vecie de soare.

Verde salcă la plug – augur de belșug :
Griul de nuntă ni-l binecuvîntă
Vremea căruntă.

Fluier dulce de os în viscol duios,
Cetina crește preabînd, omenește,
Grăind românește...

Riul

riul se toarce
din sînge și tace
a fluier, a doine
a plîns și-apoi ne
aruncă
pe stîncă
în horă de iele
sub raznă de stele
și trupul ne crește
pe cetini de pește...

Chiron

(părinților mei)

Vi-s stîlpii casei năclăiți cu sînge
De miel ucis sub luna fără geană
Și noaptea în stîharul ei vă strînge.

Amare cruguri veți privi la cină
Și buza arsă va stîrni o rană
Fintinilor cu pace de rășină.

Veți pribegi uitînd de somnul ierbii
Și sabia va fulgera departe
Cruțîndu-vi-l pe făt-frumos și cerbii,

Veți inchina odihna-n zări de ceară
Dar fiul vostru, ocolit de moarte,
Va fi bolnav de-a nu mai ști să moară.

Minus – fecunditatea

...Și va fi fost un timp răbdat din spumă
Dospînd nectare-n nopțile fierbînți
Și vor fi fost pe ramuri șerpi de gumă
Cu stema unui alt păcat pe dinți.

Semîntețe înfipte în țărîna
Și-au tras, ca melcii, coarnele-napoi
Și vinerea s-ar fi iscat fintină,
Dar apele crescîndu pină joi...

Cina de soare

Cînd toamna își dospea în zări pelinul
Mi-am pregătit, pe dealul copt, festinul ;

În conul bradului mocnînd sub coajă
Îmi stau fantomele de ingeri strajă.

Plecînd viclean din sînge, pe sub carpe,
Vrec trupul să-mi înfășure un șorpe.

A șovăit o lance să-l doboare
Și mușcă lacom cina mea de soare.

Ion Brad

PROFESORUL DE ISTORIE*)

În seara aceea m-am întors
acasă răvășit. Prietenul meu
cel mai statornic, căruia-l dă-
dusem să citească prima formă
a manuscrisului acestei cărți,
redactată cu mulți ani în urmă
și lăsată să „zacă”, să se „pri-
tocească”, după obiceiul viticul-
torilor care pregătesc vinurile
de viață lungă, prietenul meu,
zic, om inteligent, întotdeauna
sincer și necruțător în păreri,
m-a luat la zor :

— Tu crezi c-ai scris tot a-
devărul ? Crezi că numai la atî-
ta se reduce vinovăția și suferin-
ța personajului principal ?
Dacă ai pornit cumva de la un
caz real...

— Da, am recunoscut, de la
un caz real...

— Atunci, chiar dacă prototi-
pul lui Ștefan Straja (și-ar fi fost
profesor (bănuială clară !), cu
atît mai mult este obligat, mor-
talmente, să cauti, să afli și să
spui cititorilor întregul adevăr
despre viața și patimile sale...
Numai atunci, fii sigur, roma-
nul ăsta poate ajunge o carte
interesantă... Nu zic frumoasă,
pentru că suferința nu e nicio-
dată frumoasă. Dar binefăcăto-
re poate fi, dacă nu distruge
sufletul omului...

— Dar romanul este, ne place
sau nu, operă de ficțiune...

— Oricît de generoasă și de
inspirată ar fi această ficțiune,
ea n-are dreptul să ocolească și
cu atît mai puțin să deformeze
adevărul...

— Numai că adevărul nu e
unul singur, am încercat să-mi
apăr ceea ce gîndisem și spuse-
sem în carte despre un personaj
pe care aveam senzația că-l cu-
noseam destul de bine, chiar
dacă modelul lui nu-mi fusese
profesor la liceu, ci un altfel de
dascăl, un om pe care îl iubi-
sem, într-o vreme, cu o dragos-
te ciudată, cum nu-l iubisem
cred, decît pe tata.

— Da, firește, a acceptat
prietenul meu, adevărul seamă-
nă cu un corp prismatic, care
se învîrte în jurul propriului
ax. Depinde dîncotro îl bate lu-
mina, din ce latură îl privim
noi, ce reținem din miile lui de
fețe. Jocul acesta poate îmbogă-
ți fantezia unui scriitor, dar
poate și păgubi adevărul, care
nu-i totdeauna prea atractiv,
prea spectaculos, gata să dea
satisfacție curioșilor, să bucure
privirile unui ochi predispus
miopiei...

— Ei, chiar miop nu sînt...
— Dar superficial poți deveni,
amice, prin ușuratică ta multu-
mire de sine ! Lasă, deci, pris-
ma să se învîrte și notează-ți
atent tot ce vezi, tot ce auzi...
Și mai trebuie să-ți scoți din
cap orice fel de schemă. Iar
pentru asta, n-ai decît o singură
scăpare : să iei totul de la ca-
păt. Nu pune nimic pe hîrtie
înainte de-a da drumul prisme
rotitoare a adevărului să se în-
vîrte în jurul propriului ax, să
se învîrte, să se învîrte...
Schimbi și titlul, și pe urmă
mai vedem...

Toată noaptea mi s-au vîntu-
rat prin cap cuvintele prietenu-
lui meu. Bine, mi-am zis în-
tr-un tîrziu, o să rescriu toată
cartea, dar la titlu nu renunț !
Îmi răsuna în minte, iritin-
du-mă din nou, cele repetate
de el la despărțire : „Ce idee !
Auzi, titlu: BĂTAIA CŪ CRINI !
Doar nu sîntem la o minăstire
de călugărițe, sau la un pension
de domnișoare ! Ai tu, în car-
tea asta, suflete cu adevărat
pure ? Descrîi pasiuni romanti-
ce ? Ne aduci în atenție fapte
cu mai multe semnificații, o
simbolică nedezmîntită de
curgerea întîmplărilor, de puri-
tatea caracterelor ? !”. „Dar su-
fletul mare și generos al profe-
sorului Ștefan Straja, am în-
ceput să strig în sinea mea, dar
drama lui, nu-ți spune nimic ? !
Dar frumusețea ideilor pentru
care a trăit o viață lungă, sau,
mai degrabă, a renunțat la ea,
cu simplitatea unui ascet din
alte timpuri, acestea nu-ți
spun, totuși, nimic ? ! Nu, nu,
îmi ziceam, oricîte alte adevă-
ruri aș mai afla despre el, la

titlul acesta nu pot renunța,

amice ! Îmi evocă atît de puter-
nic anii liceului, mai ales pe
cei din cursul superior, cînd
Orășelul Școlilor — teatrul tu-
tutor acțiunilor din carte, pă-
rea că plutește, ca un vapor
amețit, pe valurile agitate ale
acelui miros dulce și otrăvitor
de crini în floare. Efluviile lor
curgeau de pe dealul cu cascade
doldora de eleve și elevi, ame-
ții cu toții de oboseala învăță-
rii, de neliniștile dragostei, de
pofța de-a se lua în brațe și de-a
alerga să descopere frumusețile
tainice din insula lui Eutana-
sius. Chiar «teul lui Eminescu»,
așezat, simbolic, deasupra ciu-
datului nostru orășel, părea să-l
îndemne pe toți, tineri și mai
mai puțin tineri, la bătaia cu
crini”. „Treaba ta, parcă l-am
auzit din nou, iritat, la rîndul
său, ori numai obosit de insis-
tențele mele. Fă ce vrei ! Pro-
cedează cum îți place. Dar să
nu te joci cu adevărul vieții lui
și, dacă înțeleg bine, al vieții
tale ! Cînd și unde l-ai cunos-
cut, de ești gata să juri pe me-
moria lui imaculată ?”. „N-am
folosit cuvîntul imaculat, amice,
i-am zis, nu în sensul acesta în
la titlul cărții”. „Treaba ta” a
repetat el, și am simțit dintr-o-
dată că mi se închid ochii. Dar
n-am putut dormi, m-am zviri-
colit toată noaptea, încercînd
să fac ordine în vînzoleala a-
mintirilor care mă legau de profe-
sorul Vasile Mihalcea, prototi-
pul personajului Ștefan Straja
din cartea care răscolea în
mine, ca un seism, straturi sedi-
mentate de multă vreme. Cînd
l-am văzut prima oară pe acest
om ? Parcă și uitasesm... A doua
zi dimineața, amețit de nesomn,
m-am repezit la bibliotecă, ră-
vășită și ea, căutînd buimac
cărțile lui Vasile Mihalcea, mai
ales una dintre ele pe care o
citisem prima oară în clasa a
șaptea de liceu. Fusese publi-
cată mai întîi în foiletonul unei
reviste din Orășelul Școlilor,
prin anii 1934—1935. Se vorbea
în paginile ei despre istoricul
graniței de vest a României, în-
tr-un fel care mă impresionase
atunci, la vîrsta tuturor sensi-
bilităților, mai ales prin ideile
ei. Cu cartea asta în mină, ca
și cum aș fi deschis o cutie
secretă a memoriei, mi-am adus
repede aminte două dintre mul-
tele întîlniri pe care le-am
avut cu profesorul Vasile Mi-
halcea. Una, în care el îmi apă-
ruse în chip de „judecător”,
alta în chip de „judecat”. Și
numai la o distanță de zece
ani... Prima întîlnire data din
toamna lui 1940, cînd printre
noi, copiii din clasa întîi a li-
ceului „Sfîntul Vasile cel Mare”,
vechi de două sute de ani, ca și
printre elevii și elevele altor
școli din orășelul nostru, au apărut
colegii refugiați din Arde-
dealul „cedat”, cum se zicea
pe-atunci. Ajunseseră în Orășe-
lul Școlilor hîrducați în căruțe
neîncăpătoare, în bou-vagoane,
în camioane dărăpănate. Ce era
să înțelegem noi din tot vîlmă-
șagul acela de întîmplări și eve-
nimente istorice ? Prinși în vir-
tejul lor, observam doar ceea
ce ne stîrnea mai mult curiozi-
tatea copilărească, ce ne frigea
sufletul, ce ne turbura joaca,
preferată oricînd lecțiilor seve-
re ale profesorilor noștri, îm-
brăcați în negru, cu semiseți în
loc de cravate, cei care se con-
siderau continuatorii marilor
corifei și dascăli ai trecutului.
Cuvîntul „neam” era adeseori
pomenit în clasă, dar noi i-am
înțeles mai bine sensul doar
cînd am văzut lacrimile colegi-
lor refugiați. În toamna aceea
fusesem martor și al primei cri-
ze de nebunie a profesorului
nostru de matematică, unul sub-
țirel și pîrpiriu, care vorbea
singur în timp ce umplea tabla
cu semne cabalistice. „Scapă de
concentrări !” ne spusese un pe-
dagog, ca și cum n-ar fi crezut
că omul era bolnav. Dar în me-
moria mea părea și mai viu în-
țipărită o dimineață rece de
iarnă, în care, intrînd în sala de
clasă, și așa slab încălzită, am
văzut geamurile dinspre stradă

larg deschise. Pedelul școlii,
cum i se spunea omului de
serviciu, foarte agitat, striga în
gura mare : „Ja uitați-vă, mă
copil, ce-au făcut legionarii !”
Ne uitam mirați la urmele de
pe prichicium ferestrei, locul
folosit de „rebeli” ca să taie
cu topoarele sîrmele telefoanelor.
Atîrnau deasupra străzii ca niște
vine de animal uriaș din
care se scursesese tot sîngele. La
adunarea din sala de gimnasti-
că, ținută a doua sau a treia zi,
s-a anunțat eliminarea „rebeli-
lor” din toate școlile României.
Acolo l-am văzut pentru prima
oară pe profesorul Vasile Mi-
halcea, alias Ștefan Straja. Înalț
și slab, cu figură de schivnic,
cu ochelarii încălecați pe nas,
privind la noi prin lentilele
groase, cu dioptrii multe, el
conducea, în calitate de inspec-
tor școlar, improvisatul „com-
plet de judecată” care dăduse
„arhanghelilor” locali o sentin-
ță severă și dreaptă. „El e !”
șopteau elevii cei mari. „In-
spectorul !” „Intransigentul !”
„Istoricul nostru...” Cîteva din
cuvintele rostite de profesor în
acea ocazie nu le-am mai putut
uita toată viața : „Cultura nu se
apără cu toporul !” „Neamul
nostru a biruit mai mult cu
gîndul decît cu sabia” ; „Fron-
tierrele adevărate ale țării sînt
hotărnicite în sufletele noas-
tre și de-acolo nu ni le
poate smulge nimeni, nicio-
dată ; „Fiți siguri, dragi tineri,
de adevărul biblic : cine scrie
sabla, de sabie va pieri !”. De-a-
tunci, din ziua aceea, l-am mai
zărit destul de rar pe Vasile
Mihalcea, doar cînd ieșea din
coridorul lung și întunecos al
gărdă aripa dreaptă a catedra-
lei. Acolo se afla, la parter, și
bogata bibliotecă a școlii noas-
tre. Între pereții ei zidiți în
cărți vechi, legate în piele,
aveam să-l cunosc mai bine pe
acest ciudat Vasile Mihalcea,
abia după șapte ani încălecați de
evenimente cit șapte veacuri.
Contrar tuturor aparențelor, toți
socotindu-l „o sabie care despi-
că lumina”, profesorul mi-a pu-
într-o bună zi mina pe umăr și
mi-a zis cu o voce neobișnuit de
tăndră, chiar părintească :
„Dacă ai ajuns bibliotecarul li-
ceului, înseamnă că-ți place să
înghiți mult praf”. „Sînt învă-
țat încă de mic cu praful, dom-
nule profesor”, i-am răspuns
după o lungă ezitare. Apoi, am
continuat mai sigur pe cuvintele
mele : „dar cu praful pămîntu-
lui, nu al cărților”. „O să te în-
veși și cu ăsta ! E mai fin și
mai periculos, pătrunde în su-
flet, nu numai în plămîni... Așa
că, fugi, zilele astea pe-acasă,
ori dacă vine tatăl tău încoace,
la tirg, roagă-l să te absolve,
peste vară, de coasă și de sece-
ră. Avem treabă multă la Bi-
blioteca cea mare... Lucrăm la
un nou catalog...”. „Nu cred că
tata...” „Spune-i, din partea
mea, ceea ce știe tot liceul :
chiar dacă vouă, pănăzenilor,
v-a furat Timotei Cipariu toate
mințile, tie tot ț-a mai lăsat
ceva...”. Cuvintele astea ironice
dar și măgulitoare mi-au revenit
în memorie după zece ani,
la întîlnirea cu „judecatul”, nu
cu „judecătorul”. „Cum ? Zece
ani nu l-ai căutat ?” mi se păru
că aud, luîndu-mă la zor, ca
prin vis, vocea amicului meu.
„Unde ? La închisoare ?”. „De
ce nu ? !” „Pentru că, după 1948,
drumurile noastre s-au despăr-
țit, în împrejurări pe care le vei
vedea și, sper, le vei înțelege
mai tîrziu, amice. Dacă ai fi
citit articolul scris de mine în
vară lui 1956, cînd îmi luasem
destule avînturi”, „Și ce-avea
articolul tău cu profesorul Mi-
halcea ?”. „Păi avea, că și de la
el învățasem ce scriam acolo.
Mai ales respectul ideii de națiu-
ne, al valorilor spiritului...”.
„Hai, nu mă lua iar cu lecții
de-astea”. „Nu sînt lecții, a-
mice, sînt numai învățătu-
rile vieții, dramele ei, dacă
vrei”. M-am oprit, așteptînd
să-l aud iarăși vocea pusă pe
hartă. Dar de data asta m-a lă-
sat liber, să-mi continui gîndu-
rile. Așa că-mi treceau iarăși

prin fața ochilor zilele acelei veri în care dădusem o fugă pe-acasă, pe la părinți, avind grija să mă abat citeva ore prin Orașelul Școlilor, de unde luam și trenul spre București. Am aflat de la familia fostului meu profesor de română, decedat și el între timp, că Vasile Mihalcea tocmai scăpase de la închisoare. „L-au ținut chiar destul, imi spuse doamna Maria Domșa, pentru greșeli mici și scorneli atit de mari...”

Femeia avea sămintă de vorbă. „Înainte de a-l aresta prima oară, a fost, mai întâi, lucrător la sera de flori a C.F.R.-ului, peste drum de cimitir. Cind mai scăpa de treabă, se ocupa și de instalații mecanice, că se pricepea, avea și-un carnet de instalator, luat la Arad. Dar mai des se retrăgea pe băncile din cimitir, unde veneau mai mulți elevi să-i mediteze la istorie și la geografie. Că el, ca și soțul meu, fie iertat, au pus totdeauna preț mai mare pe învățătura școlară, decit pe viața și familiile lor. Așa că l-au luat la ochi cei de lângă mitropolie, știi dumeata la cine mă gindesc, și l-au obligat să-și schimbe serviciul. Mi-a spus nevas-tă-sa, doamna Mariana, că era tare supărat în ziua aia. Nu-i părea rău atit după răsăduri și flori, cit după elevii care-l cău-tau în cimitir. Decit să-i iei unul dascăl ucenicii, mai bine să-i tai mîinile, să-l scoți ochii... Doamne ferește! adăugă ea, ca speriată. Și-apoi, a început să-și caute omul altă slujbă. Noroc că lui îi plăceau, ca ori-cărul copil de țărani, și vitele și pămîntul, cum ușor se poate vedea din hirtile lăsate soțului meu, care n-a mai apu-cat să termine, săracul, cule-gerea asta de amintiri ale omenilor mai vechi din orașelul nostru”. „Ce amintiri?” am tresărit. „Despre cum au fă-cut ei unirea de la Alba Iulia, în nouă sute optsprezece...” S-a uitat îndelung la mine, mi-a citit repede emoția și cu-riozitatea întipărite pe față, și, fără s-o mai rog, a coborît, printr-un chepeng de la capătul coridorului, în pivnița adîncă, de unde mi-a adus, înfo-lite în cirpe și ziare vechi, două dosare voluminoase. „Pen-tru că ne cunoaștem de mult, a zis ea. Altfel...” Mulțumindu-i, am început să le răsfoiesc cu degete febrile. În primul dosar se aflau un larg studiu in-ductiv al regretatului meu profesor de română și textele poeziilor populare culese, la 1838, de Nicolae Paulete, din Roșia de Secaș, la îndemnul și după modelul dascălului său Timotei Cipariu. Despre el imi spusese cindva Vasile Mihalcea că fusese primul cărturar care îndrăznise, cu mult înaintea lui Vasile Alecsandri, să noteze asemenea poezii în starea lor naturală, adică și cu vorbele buruienose, că și ele, cele mai multe, tot din latină vin...

Aici, în această splendidă bi-bliotecă, am petrecut aproape toate nopțile din toamna, iarna și primăvara anilor 1917 și 1918. De obicei dormeam îmbrăcat, iar ca „plapumă” foloseam co-jocul tatălui meu, cusut din trei piei de oaie, cu lina în afară. Lectura mă captiva. Ochii îmi

lăcrimau la lumina firavă a lămpășului, dar citeam pină tirziu după miezul nopții. A-tunci, istovit, mă dădeam som-nului, pină dimineața, cind ceasul deșteptător, atirnat și el într-un cui din grinda leslelor, mă incunoștința că sosise vre-mea să părăsesc somptuosul așternut. Atirnam cojocul în cui la rezezeală, țesălam și a-dăpam vitele, treceam în casă, imbucam ceva în fugă și ple-cam spre școală... Odată cu primăvara anului 1918, numă-rul școlărilor mei a scăzut sim-țitor. Incepușeră muncile cimpului. Cei mai mărișori dă-deau o mină de ajutor, unde se pricepeau, mamele și bunici-ilor. Am ajuns cu greu la sfirșitul anului școlar, cind dascălul și ucenicii aveau să treacă proba dificilă a exame-nului. Momentul era de sărbă-toare pentru săteni, de emoții pentru „docente”, cum mi se zicea oficial. La sfirșitul solem-nității, inspectorul a rostit o scurtă cuvintare, spunind săte-nilor că este mulțumit de roa-dele învățării mele. Felici-tindu-mă, a terminat cu ura-rarea: „Și la toamnă să te ve-dem iar în mijlocul nostru!” Urarea însă nu s-a mai impli-nit. Incepind cu vara anului 1918, monarhia austro-ungară a început să se clatine și să pi-rie din toate incheieturile. Aș-ceptam cu sufletul la gură ine-vitabila ei dărîmare. Națio-nalitățile din imperiu au ince-put să-și revendice dreptul de a trăi libere într-un stat inde-pendent, ori în cadrul statelor unde frații lor aveau o țară. Însufleții de gindul realizării idealului național, românii din Transilvania au desfășurat în toamna anului 1918, o luptă necurmată pe acest tărîm. Ga-zetele românești ne aduceau știri și informații zilnice despre inițiativele Comitetului Națio-nal Român, determinate de e-voluția evenimentelor militare și politice. Din satul meu, m-am abătut în citeva rinduri prin Orașelul Școlilor, unde am întîlnit pe foștii mei profesori și pe cîțiva colegi. De la ei am aflat știri mai amănun-țite. Întors acasă, treceam ne-răbdător pe la preoții și învătătorii satelor din jur — îi cu-noșteam de mult și cu cei mai tineri legasem strînsă priete-nie — discutînd și comentînd desfășurarea evenimentelor... Comitetul Național Român, sta-bilit la Arad, și-a sporit activi-tatea desfășurată în vederea organizării unei mari adunări naționale a întregului popor român din Ungaria și Transil-vania. Vestile străbateau ca fulgerul din sat în sat, din om în om. Veneau acasă tot mai mulți soldați care luptaseră, vreme de patru ani, pe toate, fronturile, apărînd o cauză care nu era a lor. Neliniștit și dornic de-a cunoaște cit mai multe amănunte, am trecut din nou prin Orașelul Școlilor, unde, la 4 noiembrie 1918, a fost alcătuit Comitetul Național Român local. Amănuntele so-lemnității le-am aflat din ziarul „Unirea” care a publicat și Chemarea adresată de acest comitet întregului popor ro-mân: «Bucurați-vă! Lanțurile sclaviei s-au prăbusit. Neamul nostru își înalță fruntea obi-dită și privește în jur de sine,

ca popor liber, ce singur are dreptul de a dispune asupra sorții sale. Lăudat să fie Dum-nezeul popoarelor, că ne-a în-vrednicit să ajungem această zi sfîntă. Lăudată să fie amin-tirea atitor mii și mii de mar-tiri, frați ai noștri, care prin singele vărsat au stropit din belșug glia strămoșească, ce a răsărit din ea gloarea sfîntă a libertății, egalității și frățietă-ții. FRAȚI ROMÂNI! Îndrep-tați-vă pretutindeni în jurul frunțășilor voștri, constituiți-vă în sfaturi naționale și găzdi de pază, și nu faceți nici un pas fără știrea și consulta-rea Consiliului Național Cen-tral. Arătați-vă vrednici de în-sămîntătea istorică a acestui moment solemn, puneți temelie viitorului fericit în liniște și fără tulburări, cu demnitatea unui popor conștient de sine. Mergeți înainte mindri, cu frunte ridicată, pentru a vă închina Dumnezeuului mare al libertății, ce a răsărit în sfirșit și printre noi. Deșteaptă-te, române! Visul urit al trecutulu-lui să fie uitat. Păstrați liniș-tea și ordinea, și nu vă atin-geți de persoana și avutul ni-mănu. Acestea o cer conducă-torii voștri și o pretinde cînș-tea voastră de români. Trăiască libertatea tuturor popoarelor. Trăiască neamul românesc!»

Alte pasaje mult mai perso-nale ca ton, mai vii și colorate, n-am mai apucat să le transcriu. Gazda mea părea nerăbdătoare, ca orice femeie singură, să-și reia firul întrerupt al cuvîn-telor, cind precipitate, cind cu pauze largi între ele, cu subîn-țelesuri bine studiate:

„Așa că s-a îndreptat profes-orul Mihalcea spre munca pămîntului, Liceul pedagogic de băieți își mai avea încă ferma sa de la Chereteu. Cîteva hec-tare bune. Și o pereche de boi mari, albi, cu care se ara. Tractoarele erau încă o rari-tate. Și de pămînt începuse lumea să fugă, ca de dracu. Spre norocul profesorului, că în două zile l-au primit acolo, în serviciu, cu condiția să lucreze tot pămîntul ăla. De la arat la semănat. Și să vadă și de pe-rechea de boi. De cum a dat primăvara, profesorul s-a pus pe arat. O lua dis-de-diminea-ță la treabă și nu se întorcea acasă decit noaptea tirziu. Așa că într-o zi mă roagă doamna Mariana pe mine să-i duc prin-zul în hotar, că ea se simțea rău. Am luat coșul cu mîncare și m-am dus. Din virful Hulei, îl vedeam ca-n palmă. Ara, mîncînd pămîntul. Boii albi și mari, el în surtucul lui închis, ponosit. Cerul era albastru deasupra, ca apa Chereteului. Și pasărea plugului sărea prin brazde. Și aerul primăverii juca peste pămînt. Am plîns nu știu de ce, de bucurie, ori de tristețe. Dar ce importantă avea asta în fața frumuseții lumii!” „Doamnă”, am încercat s-o întrerup din vraja propriilor fraze. Dar ea se făcea că nu mă aude. „Și de plîns, Vasile Mihalcea nu se plîngea chiar de nimic. Știam de la doamna Mariana că-l dor oasele. Dar cind l-am întrebant, mi-a răs-puns că n-are timp să se gin-dească la sănătate...”

*) Fragmente din romanul PROCES ÎN RECURS, în curs de apariție la Editura Eminescu.

Poeme de

Corneliu Tălmăciu

1

poate fiindcă nu m-am desprins încă de imaginea creată îți voi vorbi astăzi despre o anume singurătate, ef despre o anume metafizică tristă a sufletului (nu știu tu însă cit poți să înțelegi) despre această nefericire pe care fiecare o simte atit de dureros — cit de goi am intrat dintr-odată-n poem ! nu incerca să pozezi că nu-ți pasă ! ce dacă pășind pe ulițele satului ațiția ciini te latră — în fond cine ar putea spune că nu are rîni : afară s-a-ncălzit, e primăvară dar ciți nu simt același frig interior astăzi îți voi vorbi despre o anume singurătate, ef (nu jocul fachiric de cuvinte face poemul — poemele adevărate au undeva o lacrimă ascunsă) despre această devoratoare aducere aminte de care simtem mai departe vinturați (jetatore, malefice spirite să ne fi fost unul altuia ? mai bine ne punem coarne de sori pe casă !) astăzi, poate fiindcă nu m-am desprins încă de imaginea creată îți voi vorbi despre o anume singurătate, ef sau poate despre un alt fel de a muri în doi, de a renaște

2

eu nu am știut niciodată cine ești tu cum nu ai știut niciodată cine sint eu decit poate cu aproximații erori, în parte eu nu am știut niciodată cine mă ninge cum nu am știut niciodată cine ne plouă, ne vintură eu nu am știut niciodată de sintem fiecare un altul, eu — tu sau dacă mamele noastre ne visează ca pe niște dimineți de aur în schimb știu la modul cel mai sigur acum că vikingii au suflet mare și cald de nu le ingheață iubirea, dorul în geografii atit de infrigurate în schimb știu la modul cel mai sigur acum că mi-a mîncat aurora calul din cearcane iar dimineața alerg herghelii de constelații spre alte căi lactee

3

ningea peste vremile acelea, peste noi cu coarne de cerbi butucănoase, lapone — bătea vintul peste țitele nopților — și unii începuseră să tîmieze prin liniile palmelor noastre — vai, cum ne insinguram prin cochilii de melci — secete rostogolite prin pliscuri de păsări — parcă văd și acum, parcă aud cum continua să arunce stea, mare și mătasea broaștei la o groupă comună — și noi ne insinguram iarăși mai departe — (cum nu ai știut niciodată ef să vorbești !

ciorna unei scrisori de dragoste ațipise la marginea orașului...)

4

te-am văzut ast-noapte în vis domnișoară paradis ne-am iubit, am făcut dragoste apoi, într-un tirziu, am plecat bătrini ingeri rîniți care incotro

ducă-se totul dracului ! nici un sacrificiu, îți spuneam, nimic nu rezistă din calcul, fără sincer elan — simplă convenție. (apele line sint într-adevăr adinci, dar apele adinci au viitori ascunse !) în memorie, ca pe un răboj cineva îți scrijelea dureros mai departe încă unul lingă altul lingă alții hei viață strigai hei soartă, continuînd să-ți adaugi alte disperări în suflet, neștiută de nimeni credeai

6

un zbor desprins de lut visam iubito jumătate de an erai amurg, azi ești poem ay ay ce fericit blestem

e primăvară în serai și cel tirziu prin luna mai pleacă amintirile în rai pleacă amintiri că nu erai, că nu eram

(Din ciclul „POEME DE ADUCERE AMINTE DOMNI-ȘOAREI EF”)

PATRIE, IUBIRE ETERNĂ

Dumitru Dumitrică

Griul...

Ah, foșnitor ocean de griu
Tălăzînd arama lunii —
Parcă din larguri fără friu
Se reintorc spre noi străbunii...

Prin veacuri spicele-ți înalți
Pe-a Daciei străbună vatră,
Vegheat în zare de Carpați
Cu scutul lor de brazi și piatră.

În noi își leagănă-al tău spic
Cu-armuri de rouă, — dimineața —
Ah, legendarele voinic
Dăinuitoi cit va fi viața...

Cu lacrimile suferinței
Prin multe veacuri te-am udat
Păstrîndu-ți leagănul semînței
Ne-nfrinți lumina ne-am urmat.

Cu timpla rezemat de maci
Dormi ca un prunc la sinul gliei —
Îți urcă singele din daci
Prin lan pecetea veșniciei...
Minat de dor la tine vin
C-un tainic legămînt al meu —
Și-n fața spicului mă-nchin
Ca unicului dumnezeu...

Pastel de iulie

Asfințitu-n lanuri plinge
Totul se-nveșmîntă-n noapte —
Macii-s candelile de sînge,
Griu-ngină tainici șoapte.

Singur prin visuri cutureier.
Lanul e-o vrăjită ramă.
În concertul unui greier
Luna fulguie aramă...

Spre nemărginiri deșarte
Carul Mare iar coboară
Trăgînd veșnic mai departe
Sfînta nopților povară.

Iar dorințele-și pierd friul
Hoinărînd-fără hotar —
Rezemat de vînt și griul
Doarme vegheat de Sabar...

Prînsă-n clipociri de taină
Trece apa veșniciei —
Noaptea are de-our haină
Vis e leagănul cimpiei.

Ca-ntr-un basm satu-ațipește
În a lanurilor pernă.
Steaua serii viu clipește
În povestea ei eternă...

TEATRU

Doi clasici

Cu „Mult zgomot pentru nimic“ de William Shakespeare, premieră a Teatrului municipal din Ploiești prezentată la Teatrul Mic din Capitală, tinărul regizor **Dragoș Galgoțiu** trece cu bine o nouă „probă de culoare“ în redimensionarea spectacolului clasic. Tentativă destul de dificilă, având în vedere părerile contradictorii, frecvent minimalizatoare, în receptarea acestei comedii (începând cu titlul și sfârșind cu notele caracterologic-comportamentale ale ficcării personaj). Fără să se preocupe prea mult de speculații lingvistice (titlul, în original, „Much Ado About Nothing“ a stîrnit multe discuții privind existența sau lipsa literei „h“ în ultimul cuvînt — „nothing“ = nimic, „nothing“ = notare, înregistrare, șoaptă, zvon, tras cu urechea — cu evidente reinterpretări ale intențiilor autorului), **Dragoș Galgoțiu** a optat, în specularea datelor generale ale spumoasei piese, pentru ironia fină, cu accente duse uneori pînă la sarcasm, izbucind, în acest sens, o dublă reușită: pe de o parte păstrarea intențiilor dintii ale autorului, stigmatizarea așa zisei iubiri romantice, superficiale și frivole (Claudio, tinărul nobil florentin este unul din cele mai jalnice personaje din panopticul shakespearian), pe de alta detasarea contemporană față de grobianismul „cavaleresc“ al epocii, de asemenea frivol și ridicol. Cu precădere, acest din urmă aspect este mult îngroșat: într-o scenă ce-nchipuie un staul, nobili și servitori „inoată“ prin paie, le răvășesc și le aruncă cu gesturi de violență cazonă, de agresivitate primitivă, se imbrincesc, uneltesc și pun în aplicare farse dubioase, stîrnind în sală pe de o parte hohote de ris, pe de alta fiori de dezgust. Foarte bine condus, jocul actorilor contribuie în mod substanțial la reușita acestui demers, din întreaga trupă detașându-se net curgul **Marion Rălea** (**Benedick**) — **Camelia Maxim** (**Beatrice**), ambii într-un joc de mare mobilitate scenică, inteligenți și subtile nuanțări. Scenografia, semnată de **Vittorio Holtier**, contrapunctează, de asemenea, subtil și ingenios, cu elemente de decor clasic (corlina-paravan, etc), un spațiu altminteri schițat în linii brutale ce subliniază o atmosferă de primitivism grobian, violent și ridicol. „Mult zgomot pentru nimic“ — un spectacol semnat **Dragoș Galgoțiu**, spumos, ritmat, plin de inedit, asemenea celorlalte cu care tinărul regizor deja ne-a obișnuit.

Tot o premieră și tot din repertoriul clasic, oferă spectatorilor săi și Teatrul „Ion Creangă“ din București: „**Turandot**“ de **Carlo Gozzi**, în regia lui **Gelu Colea**. Basmul dramaturgului italian (funul din suita celor 9 „basmе teatrale“ ale sale, inspirator, între altele, al celebrei opere a lui **Giuseppe Puccini**) se vrea redimensionat, după cum se afirmă în programul-afis, ca „un spectacol despre dragostea care adesea îi răsplătește pe cei ce stăruiesc și despre izbînda celui care are un program de viață exact, realist, superior, de la care nu face nici o concesie. Frumoasă și nobilă intenție, din păcate nu într-un totu concludent în realizare. Spectacolul, sprijinit pe un decor inspirat și original, (autor **Nicolae Ularu**): desfășurată, lungă manie a prințesei **Turandot**, (prințesă aflată, asemenea oricărui ideal, la înălțimi greu de cucerit) învăluie în panta-i amețitoare personaje-obstacole-capcane pe care protagonistul **Calaf** urmează să le învingă/evite spre atingerea țelului propus. Bine susținută prin scenografie, sugestia regizorală potențează astfel importanța frecvent coplesitoare a acestor obstacole, aparent mărunte, dar care, reunite, pot coplesii spiritul cel mai înalt. Remarcabilă în sine, ideea ne pare însă înăbușită în aglomerarea de situații grotesc-carnavalesci, de ezitări, îngroșări sau nejustificate pierderi de ritm ale actorilor, într-un amalgam interpretativ ce, în loc să construiască, dezorientează. Iată de ce credem că, mai ales avînd în vedere spectatorii cărora li se adresează cu precădere — tinăra generație — teatrul „Ion Creangă“ nu trebuie să-și îngăduie concesii de superficialitate, abordînd cu mai multă îndrăzneală profunzimea.

GABRIEL NĂSTASE

MUZICĂ

Don Pasquale

Nunta lui **Figaro**, **Bărbierul din Sevilla**, **Don Pasquale** — sau **Mozart**, **Rossini**, **Donizetti**: un traseu al operei buffe ilustrat prin capodopere. Acțiunea muzicii povestește despre aceeași bătrînei plini de defecte, păcăliți de vreun intermediar abil spre binele perechii de tineri îndrăgostiți. Același umor firesc străbate partituri aflate sub semnul delicateții, spontaneității. Și același echilibru formal clasic în contraste, efecte sau gradări dramaturgice domină în arhitectonica muzicală.

Observăm aceasta la reluarea creației donizettiene pe scena Operei Românie (25 iunie), repertoriul actual fiind, astfel, completat cu a treia verigă a lanțului, alăturată celorlalte două — ca spectacole curente ale stagiunii. Concepția regizorală și scenografică reinviază aspecte deja existente într-o montare precedentă (1969), dat fiind că aparține unor nume de prestigiu în teatrul liric românesc: **Jean Rinzeșcu**, respectiv **Roland Laub**. Dar „materialul“ cu care se lucrează acum este diferit pe planul conducerii muzicale (**Constantin Petrovici**), al coordonării tehnice generale sau al distribuției. Ne-am oprit asupra interpretărilor principale ai personajelor pe care le aminteam și în rîndurile de mai sus, acestea reprezentînd însăși sursa generatoare a comicului. **Pompei Hărășteanu** schițează trăsături caricatural-grotesci în configurarea lui **Don Pasquale**, reușita sa inscriindu-se drept cea mai adecvat actoricească în contextul seriei. Cu „antecedente“ în abordarea rolului lui **Malatesta** (a fost prezent și la punerea în scenă din urmă cu aproape 20 de ani), **Lucian Marinescu** apelează la paleta buffă de nuanțe mai convenționale. Amploarea și patosul declamatoriu al vocii i-au asigurat lui **Florin Georgescu** (**Ernesto**) — ca întotdeauna — priza la public, estompiind unele artificialități teatrale sau asperități ale glasului ușor forțat. Pe de altă parte, feminitatea **Norinei** a fost intruchipată de **Gerda Radler-Anca** în contururi mai degrabă cuminiți decît săgălnice sau strălucitoare. Desigur, ca problemă muzicală de ansamblu, rămîne deschisă calea aspirației spre perfecțiunea belcanto-ului, spre acuratețea de cristal a fioriturilor în ipostaze solistice sau în duete, terțete, cvartete etc.

Traectoria gîndului regizoral (asistenți **Vasile Calomfirescu** și **Cristina Cotescu**) va urma — poate — mai insistent, drumul spre o operă intimistă, mai degrabă camerală decît spectaculoasă, clasică decît romantică. Și în acest sens, compartimentul orchestral va căștiga în discreție, suplețe și eficiență, ce nu vor veni decît să diversifice și să coloreze în plus bijuteria sonoră a lui **Gaetano Donizetti**. Pentru unitatea spectacolului, toate componentele sale — de la decoruri și costume (asistență scenografie **Viorica Petrovici**) și pînă la partida corală (maestru de cor **Stelian Olariu**) oferă, într-o primă reprezentare, elemente ale unui eșafodaj solid construit, un fundament pentru viitoarea viziune estetică, stilistică, poetică.

Deci evoluția operei **Don Pasquale** în stagiunile bucureștene viitoare se anunță urmărită cu un viu interes, nu numai de cei ce și-o amintesc și o compară cu montări trecute, dar mai ales de generațiile care o privesc în tîlha oară. Oricum, farmecul unei muzici ce-și declară apartenența mozartiană în deceniul V al secolului XIX rămîne la fel de proaspăt, marcat de căldura melodică meridională, de suveranitatea cîntului în lumea imaginii și a imaginației.

VALENTINA SANDU

PLASTICĂ

Un nou salon expozițional

Pentru lectorul și cercetătorul obișnuit al **Bibliotecii Academiei R.S.R.**, itinerarul cotidian a fost îmbogățit, pe lângă sălile de fișe literare sau cele de lectură făcîndu-se un instructiv și odihnitor popas într-o nouă sală de la parter, amenajată corespunzător unui salon expozițional permanentizat.

Istoria, literatura, artele plastice și muzica și-au etalat în ultima vreme panourile exponențiale, oferind noilor vizitatori momente de intensă evoluție a unor personalități remarcante, precum: **Miron Costin**, **Vasile Părvan**, **Barbu Ștefănescu Delavrancea**, **Gheorghe Asachi**, **Theodor Aman**, **Octavian Goga**, **Alexandru Odobescu**, **Liviu Rebreanu**, **George Topirceanu**, **J.W. Goethe**, **Nicolae Tonitza**, **George Gheorghiu**.

Fără să-și propună o strictă ordine programatică, acest „Salon“ constituie o proaspătă manifestare culturală, cu ușile deschise tuturor celor ce doresc să cunoască multe din materialele „inedite“ existente în arhivele **Bibliotecii Academiei** și care se bucură de îngrijirea și inițiativa criticului de artă **Radu Ionescu**, în colaborare cu **Ion Spătaru**. În prezent, o plăcută surpriză ni se oferă aici prin simezarea unei valoroase suite de laviuri și deseneuri în tuș sau creioane colorate din galeria artei

franceze, începînd din secolul al XVI-lea, pînă azi, lucrări care aparțin, în cea mai mare parte, colecției donate de cărturarul **George Oprescu**.

Dealtfel, uvertura acestei expoziții se face cu un original desen în tentă al lui **Paul Valery**, intitulat „Cimitirul marin“, împreună cu o carte postală adresată profesorului **George Oprescu**, alături de un surprinzător portret în cerneală, datorat **Annei de Noailles** (1876-1933)! Ar fi neîncăpător spațiul pentru a enumera, numai, numeroșii autori, fără să mai socotim numărul lucrărilor, dar din Catalogul (amplu), pe care am regretat că Editura Academiei nu-l tipărește, extragem cîte ceva uimitor de atractiv. Este situat central un pregnant portret făcut sorei sale de către **Pablo Picasso** în anii tinereții. Un alt portret, impresionant prin tehnicitate, este cel al unui bărbat cu joben, semnat de **Nandin** (1876-1946), căruia îi vom adăuga pe acel al unui arab de **Theodor Chasseriau** (1819-1896). Studiul băiatului „de la țară“ al lui **J.F. Millet** (1814-1874) se asamblează cu acuarela lui **Constantin Guys** (1805-1892): „Scenă de circ“ sau cu „Dansatoarea“ **Mariei Laurencin** (1825-1906). De o deosebită importanță pentru istoria artelor plastice apar lucrările: „Portul“ și „Rada marseillază“, consemnînd postimpresionismul lui **Paul Signac** (1863-1935), lucrarea „Femeie văzută din spate“ de **Camille Pissarro** (1830-1903), dar și alte semnături din diverse epoci, precum **Theodore Rousseau**, **Corot**, **H. Fouchillon**, **Theodor Gericault**, **Eugene Delacroix**, **Jacques Callot**, **Nicolas Poussin**, numai autori celebri. Mulțumind „Salonului“ pentru generozitatea sa, așteptăm bucușii viitoarele înfățișări de prestigiu.

TUDOR GEORGE

idei

În lumea Ioneștilor

În urmă cu doi ani **Platon Pardău** și-a publicat plesa **Ioneștii**, în care, în prima parte, personajul **Ioan Ionescu** își ia în stăpînire traseul existențial străbătut în așa fel încît în partea a doua își întoarce conștiința asupra-și. Aceasta este simbolizată prin căutarea unui atlas al bolții cerești: „Oțeluri aliate, Tehnologia metalelor... Organigrama... Optimizări... hm, hm...“ Nici urmă de un atlas al bolții cerești. Unde s-o fi pierdut? Soția **Ana**, juristă care a citit în dosare mai mult partea de umbră a oamenilor, îi spune că nu au avut niciodată un asemenea atlas. **Ioan** continuă să se interogheze, așezîndu-se sub una dintre cele mai dramatice întrebări: „Să nu ne fi interesat pe noi niciodată astronomia? **Copernic**, **Galileo**, **Kepler**? Străvechii sa-

vânți arabi cu turnurile de observare la marginea deșertului, acolo unde cerul e veșnic senin? (Se avîntă). Iți dai seama ce relație importantă am ignorat? (...) Cei vechi aveau dreptate cînd puneau toată știința de jos în legătură cu stelele de sus! Cum să vezi ceva, cum să nu te împiedici de propriile picioare pe pămînt, dacă nu știi să citești în ceruri?! Dar **Ioan** tot cu ochii pe jos, pe jos, pe jos...! Cu aceste cuvinte, prin care personajul surprinde că lumea se deschide către „imperiul scopurilor“, se pune în lumină dramaticul raport dintre finit și infinit, amintîndu-ne celebrul imperativ kantian: „Cerul instelat deasupra mea și legea morală în mine!“.

Prin aceasta se declanșează momentul de criză în lumea lui **Ioan Ionescu** și, prin el, în lumea Ioneștilor, reverberînd, poate, din lumea „mică“

și în cea „mare“. Nu faptul că și-a dat demisia din funcția de director adjunct al unui mare combinat siderurgic, nu soluția negativă cu care întîmpină pe fiul său, pe ambițiosul și inteligentul **Nicolae**, care se înscrie la concursul pentru ocuparea postului de inginer-șef, sînt momentele generatoare ale crizei dramatice. Ele sînt doar efecte. Există o clipă esențială și dramatică în care mersul „cu ochii pe jos“ devine stingheritor și limitator, omul simțînd acuta nevoie de a privi cerul instelat de deasupra sa. Cu o valiză veche, din tinerețe, uitată de mult în pod, și acum cu ea la subsuoară, sub imensitatea cerului, **Ioan Ionescu** este gata pentru începerea adevăratei aventuri umane. Imaginea sa se profilează nu pe zidurile casei, ci pe firmament, în solitudine și

nevoie de solidaritate. O imagine care pare rîvășită, dar care are monumentalitate și fascinează. Celelalte personaje din jurul lui **Ioan**, soția **Ana**, fiul **Nicolae** și soția acestuia din urmă, **Vera**, se contaminează, mai mult sau mai puțin, de dialectica rupturii. Drama lor este una derivată. Nu se știe dacă ea va crește pînă la a transforma personajul în altceva, vertebrîndu-l prin devenire. **Ioan Ionescu**, traversează deocamdată „scena“, avînd cu el acea veche și prăfuită valiză. Privirea sa pare ațintită asupra bectătanului **Luky**. La un capăt al aventurii, valiza este plină cu nisip, iar personajul în funii, la celălalt personaj speră să aibă în valiză un atlas al bolții cerești. Poate să fie, poate să nu fie. Important este că el îl caută și că „funiile“ lui îl duc spre „imperiul scopurilor“, iar el pășeste cu privirea ridicată spre stele.

DUMITRU VELEA

LIRICĂ DIN R. S. S. ARMEANĂ

Silva Caputichian

După dispariția, în 1984, a lui Hovhannes Șiraz, poetul național armean al timpurilor moderne (și cu care a fost căsătorită o vreme), Silva Caputichian (n. 1919) a devenit port-drapelul poeziei armenice contemporane, una dintre cele mai viguroase și penetrante voci ale acesteia. Cu o activitate literară de peste cincizeci de ani, în cursul căreia a publicat numeroase volume, ea s-a afirmat ca o pătimașă, dar lucidă propagatoare a valorilor spirituale ale poporului său, prin creații care continuă ascendent bogata tradiție a liricii armenice. Poetă cu vocație militantă, Silva Caputichian dă expresie temperamentului etnic și aspirațiilor neamului căruia îi aparține, rămânând, totodată, profund originală în contextul vieții literare din R.S.S. Armeană. A mai scris, pe lângă poezie (inclusiv pentru copii), teatru, publicistică, note de călătorie. A tradus din poezia celorlalte republici sovietice, fiind, la rindul ei, tălmăcită în limbile acestor popoare, precum și în bulgară, germană etc. Este laureată a Premiului de Stat al U.R.S.S. pe anul 1952 și a premiului literar „Avetik Isahachian” acordat în Armenia Sovietică. Poeziile pe care le prezentăm aici fac parte din ciclul *Infruntări*, publicat în revista literară „Garun” (nr. 11/1987). De menționat că poeta candidază la Premiul de Stat pentru literatură al R.S.S. Armenie pe anul acesta.

Prezentare și traduceri din limba armeană de SERGIU SELIAN

În amintirea mamei mele

Mama nu e doar o simplă mamă,
Mama este prunc și vatră,
Dacă riu involburat e viața,
Mama-i vad, e țarm de piatră.
Nu atingeți inima de mamă,
Nu-i îngăduit, nu se cuvine,
Nu-i a voastră doar, e-a-ntregii stirpe,
Mama-i stilp ce viața ține.

* * *

Cind se apropie cu securea tăietorului,
Ca să doboare falnic nălțat pomul,
Copacul simte răsufind a mort toporul,
Așa cum spaima o presimțe omul.
Copacul simte și, cu crengi îndurerate,
În vreme ce sorocul și-l așteaptă,
Puterea, sevele și le adună toate
Și-nfrigurat spre rădăcini le-ndreaptă.
Zadarnic tăietorii își ascut securea,
Crezindu-te supus, fără tărie,
De mii de ori au doborât în veac pădurea,
De mii de ori ai dat mlădiță vie.

Din nou poporului meu

Să plec, să plec departe și de-acolo
Să te privesc, să mi se facă dor.
Mereu cu-nchipuirea, de departe

Să te urmez, să mi se facă dor.
Prin fermecate, falnice ținuturi,
Să-mi ieși în cale, simplu, iubitor,
Și să mă-ntorc ingenunchind smerită
La munții tăi, să mi se facă dor.

★

Vînt nebun, porți peste mare
Norul nostru adunat prin veac,
Pe cînd jos – uscat, pămîntul,
Cîmpuri și pășuni incinse zac.
Ce-i trebuie mării, oare,
Norul nostru, ploaia cit un strop ?
Cum poate pricepe marea
Ce e apa, dorul de potop ?

★

Ți-au brăzdat inima cu nădejdi
Și-au uitat sămînța s-o îngroape.
Ți-au crestat pe coaste scrisul vechi
Și-au uitat cu țîlcu-i să se-adape.
Zis-au – ești precum Isus
Ispășind păcatul omenirii.
Au lăsat ca răstignit să fii
Și-au uitat să te coboare firii.

* * *

Prea puțin știu ce a scris,
Ce a creat Diogene,
Știu doar că era ascet,
Trăia boem Diogene.
Dac-ar fi trăit normal
Și să nu fi fost butoiul,
Abia de s-ar aminti,
S-ar ști cine-i Diogene.

* * *

Martoră ți-e lumea, veacul,
Sîngur cale-ți vei tăia
Peste munți, prin văi și ripe,
Cazi, te scoli, te-i cățăra,
Iar de nu vei putea trece,
Tu ce iscodești lumina,
Drum prin stîncă deschizîndu-ți,
Vei clădi Gheghard*), divina.

*) Lăcaș rupestru (sec. XII) în R.S.S. Armeană.

* * *

Ca să pot clădi prezentul,
Trebuie să cred în viitor,
Are sens atunci trecutul,
Cînd imbold e pentru viitor.
La ce bun să-mi știu izvorul,
Dacă voi dispărea în ocean ?
La ce bun sint truda, chinul ?
Tot obolu-l dau la viitor.

* * *

Ideile ori fumegă,
Ori ard curat.
Ori sfinți au, ori au răzvrățiți
Alăturat.
Pentru idei cad entuziaști
Înaripați.

LIRICĂ DIN S. U. A.

Anne Sexton

Sărutul

Gura mea se prinde-n vorbă.
Am fost nedreptățită de-o lungul anului, nopți,
obositoare, pline de atingeri dureroare
și cutii delicate de kleenex strigînd plîngi-iubito,
plîngi-iubito, tu, nătîngio !

Ieri, trupul imi era nefolositor.
Acum își sfișie părțile inutile.
Sfișie hainele bătrînei Maria, nod cu nod,
și, vezi – acum, trupul mi-e plin de arcuri electrice.
Zîng ! O renaștere !

De mult, el a fost o barcă de lemn
stătea părăsită, nu naviga pe nici o mare
și poate că ar fi trebuit vopsită. Tu ai înălțat-o,
ai făcut-o folositoare.

Ea a fost cea aleasă.

Nervii imi funcționează. Li aud de parcă ar fi
instrumente cîntătoare. Acolo unde a fost tăcere
tobe, coardele răsună la nesfîrșit. Tu ai făcut asta.
Geniul la lucru. Iubitule, compozitorul
a călcat în foc.

Sylvia Plath

Rivalul

Dacă luna ar zimbi, ar semăna cu tine.
Dați aceeași impresie.
A ceva frumos, dar îndepărtat
Amîndoi furați lumina.
Gura ei, rotundă, îndurerează lumea ; gura ta la fel.

Primul vostru dar este de a transforma totul
în piatră

Am devenit un mausoleu ; tu ești aici,
Jucîndu-te cu degetele pe masa de marmură,
căutîndu-ți țigări

Dușmănos ca o femeie, dar nu atît de nervos,
Dorînd să-mi spui lucruri la care să nu găsesc
răspuns,

Și luna își umilește supușii,
Dar e ridicolă, în timpul zilei.
Insatisfacțiile tale, pe de altă parte,
Îmi sosesc prin poștă cu o iubitoare regularitate,
Albe și pustii, atît de comune.

Nici o zi fără vești de la tine,
Poate că te plimbi prin Africa, dar te gindești
la mine.

John Berryman

Cîntecele visării

Sînt supărat pe zeul care a năpăstuit
această generație.
Întîi l-a luat pe Ted, apoi pe Richard, pe Randall
și acum Delmon
între timp, el a înghițit-o și pe Sylvia Plath,
Asta a fost o pradă de prim rang. El a lăsat
în viață doar nătîngii,
mulți ca neghina,
dar de Lowell nu s-a atins.

Undeva, distrugerea continuă
soarele palid alintă fața copilului
distrugerea continuă, dar gîndurile descumpănite
ale lui Meny s-au curmat

Cuvîntul căruia ne supuneam este
„mai tîrziu”
Eu, însă, nu-l voi recunoaște drept stăpin.

Un prieten de-al lui Henry îl compară pe Dumnezeu
cu Mozart, făcîndu-l pe Henry să-l laude.
Suferim la nesfîrșit, zi de zi, noapte de noapte.
Niciodată nu vom mai primi asemenea vești.

În românește
ALEXANDRA POPOVICI și DAN DAVID

■ După transpuneri cinemato-grafice de succes, iată și o interpretare plastică a cărții lui Umberto Eco, „Numele trandafirului”. Expoziția lui Petre Rusu, de pictură, desene și gravuri, deschisă la Institutul italian de cultură este departe de o simplă „recitare” a capodoperei lui Eco. Încărcată de conotații vizuale sugerînd simbolul poetic, arta lui Petre Rusu este o magie care prefăce materialul livresc în „substancă prețioasă”. El reușește să dea o strălucire cu totul originală unor stranii și obsesive motive literare, lărgind totodată vocabularul artei cu modalități inedite de expresie.

■ La Biblioteca Centrală Universitară s-a deschis, între 29 iunie – 7 iulie o expoziție de carte științifică din R.F. Germania, care oferă tinerilor prilejul de a cunoaște noutăți și informații de ultimă oră din domenii diverse ale științei din această țară. Semnalăm, totodată, și selecția sugestivă din literatura social-politică germană contemporană. Toate cărțile expuse în cadrul manifestării desfășurate sub genericul „Ateneele cărții” se vor găsi, după închiderea expoziției, în bibliotecile studențești, spre beneficiul tinerilor cititori.

■ În U.R.S.S. s-a deschis Casa memorială Boris Leonidovici Pasternak (1890–1960). Culme incontestabilă a poeziei și prozei ruse din secolul XX, Boris L. Pasternak, laureat al Premiului Nobel în 1958, a afirmat în creația sa, printre altele, legitimitatea revoluției sub aspect moral, dar i-a contestat violența. De fapt tocmai această concepție a fost punctul de plecare a ceea ce îl va marca destinul : după război a scris (între anii 1946–1953) romanul „Doctor Jivago” a cărui tipărire se pregătește acum în U.R.S.S. Eroul romanului este un intelectual cu opțiuni tragice între lumea sa intimă și existența socială, care refuză deopotrivă violența revoluționară ca și brutalitatea albgardistă. Publicarea romanului în străinătate în 1957 a fost urmată de decernarea Premiului Nobel în 1958 „pentru deosebita măiestrie atinsă în poezia lirică actuală, precum și în domeniul marilor tradiții epice ruse”, Pasternak a renunțat însă la Premiul Nobel. Doi ani mai tîrziu, în 1960, scriitorul a încetat din viață în mica localitate Peredelkino de lângă Moscova, acolo unde astăzi s-a amenajat casa memorială.

■ La Liège, în Belgia a avut loc a XV-a Bienala Internațională de Poezie cu tema „Poezie și Teatru”. Dezbaterile au fost deschise de trei personalități literare de prim plan : Georges Sion, Eugen Ionescu și Léopold Sédar Senghor. Punctele de vedere expuse de acești trei scriitori au fost în mod obiectiv foarte diferite, ceea ce a dat de altfel bogăția acestei strălucitoare introduceri. Peste 100 de specialiști, dramaturgi, eseiști, ziariști, poeți s-au succedat la tribună. Pentru unii, introducerea poeziei pe scenă ar fi o amenințare la adresa teatralității piesei. Pentru alții însă teatrul nu poate exista fără poezie. Pentru Ionescu, de exemplu, teatrul este întotdeauna poezie pentru că el apare din „imaginărilor provenit din spiritul profund, personal și colectiv totodată”.

F. P. MICȘAN